
LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO in qua declarantur variorum medicamentorum nomina ac vires, tum eorundem *misturæ*. **CAP. I. SECT. I.** Quæ medicamenta sanguinem supprimant; 1°. quæ vulnus glutinent; 2°. quæ concoquant & pus moveant; 3°. quæ vulnera aperiant; 4°. quæ purgent; 5°. quæ rodant; 6°. quæ corpus erodant; 7°. quæ adurant; 8°. quæ crustas ulceribus inducant; 9°. quæ eas resolvant; 10°. quæ discutiant coeuntia; 11°. quæ evocent & educant; 12°. quæ exasperata levent; 13°. quæ carnem nutriant & ulcus impleant; 14°. quæ molliant; 15°. quæ cutem purgent. **SECT. II.** De *misturis* medicamentorum; primo de ratione ponderum; 2°. Quid inter se differant *malagma*, *emplastrum* & *pastillus*. **SECT. III.** *Malagmata* numero sex & triginta. **SECT. IV.** *Emplastra* duodeviginti. **SECT. V.** *Pastilli* sex. **SECT. VI.** *Pessî* septem. **SECT. VII.** *Medicamenta arida* novem. **SECT. VIII.** *Antidota tria*. **SECT. IX.** *Acopa* quatuor. **SECT. X.** *Catapotia* septemdecim. **SECT. XI.** *Quî fiat arteriace*. **CAP. II.** In quibus rebus fiat *noxa corporis*. **SECT. I.** De *vulneribus* quæ in quamlibet corporis partem per tela incidunt; 1°. quæ insanabilia sint; 2°. quæ vix sanabilia; 3°. quæ faciliè sanabilia. **SECT. II.** Quid observandum in *vulneris* genere & figurâ; quid in *etate*, *corpore*, *vitâ*, *tempore*. **SECT. III.** Quæ *notæ* quid *intus actum* sit indicent; 1°. *notæ*

perculsi cordis ; 2°. pulmonis icli ; 3°. jecini-
 noris vulnerati ; 4°. percussorum renum ; 5°.
 lienis icli ; 6°. percussæ vulvæ ; 7°. percussi ce-
 rebri ejusve membranæ ; 8°. percussi stomachi ;
 9°. vulnerati & jejuni intestini & ventriculi ;
 10°. percussæ medullæ quæ in spinâ est ; 11°.
 percussi septi transversî ; 12°. vulneratæ vesicæ
 SECT. IV. De sanguine, sanie & pure, deque
 eorum speciebus ; quando ea meliora sint,
 quando pejora. SECT. V. Quæ ea curentur ;
 1°. profusio sanguinis ; 2°. vulnorum inflam-
 matio. SECT. VI. Quæ vulnera glutinentur, quæ
 deligentur. SECT. VII. Quæ sit ratio victûs
 vulnerato servanda. SECT. VIII. Quæ vulneribus
 accidunt. SECT. IX. De curationibus vulnorum ;
 curationes propriæ articulorum. SECT. X. Vul-
 nus quo modo purgandum ; quo modo im-
 plendum. SECT. XI. De ulceribus per vulnera
 incidentibus, eorumque curationibus ; 1°. cura-
 tio veteris ulceris ; 2°. eresypelærum ; 3°. gan-
 grænæ ; 4°. vulnorum ubi quid collisum est,
 aut detritum aut infixum ; 5°. surculi eductio ;
 6°. quæ cicatrix vulneri inducatur, quæ purgetur.
 SECT. XII. De vulneribus quæ morsu fiunt ;
 1°. quæ curêtur morsus canis rabiosi ; 2°. mor-
 sus serpentium. SECT. XIII. Remedia, 1°. ad-
 versus omnia venena ; 2°. contra cantharidas ;
 3°. cicûtam ; 4°. hioscyamum ; 5°. cerussam ;
 6°. sanguisugam ; 7°. fungos noxios ; 8°. cor-
 poris adustiones. SECT. XIV. De interioribus
 ulceribus ; 1°. de carbunculo ; 2°. carcinoma-
 te ; 3°. de theriomate ; 4°. de sacro igne ;

5°. de Chironio ulcere ; 6°. de uleeribus quæ frigus facit in manibus ac pedibus ; 7°. de struma ; 8°. de furunculo ; 9°. de phymate ; 10°. de phygethlo ; 11°. de abscessibus ; 12°. de fistulis ; 13°. de meliceria ; 14°. de acrochordone , thymio , myrmeciis , & clavo ; 15°. de pustularum generibus ; 16°. de scabie ; 17°. de impetiginis speciebus ; 18°. de papulis ; 19°. de vitiginis speciebus , alphi , melane & leve.

P R Æ F A T I O.

DIXI de his malis corporis , quibus victus ratio maximè subvenit ; nunc transeundum est ad eam Medicinæ partem quæ magis medicamenti pugnatur. His multum antiqui auctores tribuerunt , & Erasistratus , & hi qui se empiricos nominaverunt , præcipuè tamen Herophilus , deductique ab illo viri , adeo ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt , qualia sunt vel Zenonis vel Andréæ vel Apollonii qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit : & quum omnia ferè medicamenta stomachum lædant , malique succi sint , ad ipsius victus rationem potiùs omnem curam suam transtulit.

Verùm ut illud in plerisque morbis utilius est , sic multa admodum corporibus nostris incidere consueverunt , quæ sine medicamenti ad sanitatem pervenire non possunt. Illud ante omnia scire conveniat , quòd omnes medicinæ partes ita innexæ sunt ,

ut ex toto separari non possint, sed ab eo nomen trahant a quo plurimum petunt. Ergo & illa quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illâ quæ præcipuè medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victûs debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed quum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe mista, non aliènum vidètur antè poponere & nomina, & vires, & misturas eorum, quo minor ipsam curationem exsequentibus mora sit.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. Sanguinem supprimunt, atramentum sutorium, quod Græci *χάλκανθον* appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua lycium, tus, aloë, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta vel Cimolia vel figularis, misy, frigida aqua, vinum, acêtum, alûmen, melinum, squama & ferri & æris; atque hujus quoque duæ species sunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

1°. Glutinant vulnus, myrrha, tus, gummi, præcipuèque acanthinum psyllium, tragacantha, cardamomon, bulbi, lini semen, nasturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla alba, contúsæ cum testis suis cochleæ, mel coctum, spongia vel ex aqua frigidâ vel ex vino vel ex acêto expressa: ex iisdem lana succida; si levis plaga est, etiam aranea.

Reprimunt alûmen & scissile (quod *χισόν* vocant
K v

tur) & liquidum, melinum, auripigmentum, ærûgo, chalcîtis, atramentum sutorium.

2°. Concoquant & movent pus, nardum, myrrha, costus, balsamum, galbanum, propolis, styrax, turis & fulûgo & cortex, bitûmen, pix, sulfur, resîna, sebum, adeps, oleum.

3°. Vulnera aperiunt tamquam ora in corporibus, quod *αναστήμις* Græcè dicitur, cynamômum, balsamum, panâces, juncus quadratus, pulegium, flos albæ violæ, bdellium, galbanum, resîna terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamæpîtis, uva taminia, sulfur, alûmen, rutæ semen.

4°. Purgant, ærûgo, auripigmentum quod *ἀφοεινίον* a Græcis nominatur (huic autem & sandarachæ in omnia eadem vis, sed validior est) squama æris, pumex, iris, balsamum, styrax, tus, turis cortex, resîna & pinea & terebinthina liquida, ænanthe, lacerti stercus, sanguis columbæ & palumbi & hirundinis, ammoniacum, bdellium quod in omnia idem quod ammoniacum potest, sed valentius est, abrotonum, ficus arida, coccum Gnidium, scobis eboris, omphacium, radícula, coagulum, sed maximè leporinum, cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, sed utique validior est, fel taurinum, vitellus crudus, cornu cervinum, gluten taurinum, mæl crudum, misy, chalcîtis, crocum, uva taminia, spuma argenti, galla, squama æris, lapis hæmatites, minium, costum, sulfur, pix cruda, sebum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, ervum.

5°. Rodunt, alūmen liquidum, sed magis rotundum, ærūgo, chalcītis, misy, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaracha, minium Synopicum, galla, balsamum, myrrha, turis cortex, galbanum, resīna terebinthina humida, piper utrumque, sed rotundum magis, cardamōmum, auripigmentum, calx, nitrum & spuma ejus, apii semen, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amarīs nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea, uva taminia, cinnamōmum, styrax, cicútæ semen, resīna, narcissi semen, sal, nuces amāræ oleumque earum, atramentum sutorium, chrysocolla, vetratum, cinis.

6°. Exedunt corpus, acaciæ succus, ebenus, ærūgo, squama æris, chrysocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diphryges, sal, auripigmentum, sulfur, cicūta, sandaracha, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcītis, atramentum sutorium, ochra, calx, acētum, galla, alūmen, lac caprifici vel lactūcæ marinæ quæ tithymallos a Græci nominatur, fel, turis fulīgo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites & Phrygius, & Asius, & sciffilis, misy, vinum, acētum.

7°. Adurunt, auripigmentum, atramentum sutorium, chalcītis, misy, ærūgo, calx, charta combusta, sal, squama æris, fæx combusta, myrrha, stercus & lacerti & columbæ, & palumbi & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrumque (quod proximo capite

K vj

supra comprehensum est) veratrum & album, & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, rus, salamandra, erûca, sandaracha, uva taminia, chrysocolla, ochra, alûmen scissile, ovilum stercus, œnanthe.

8°. Eadem ferè crustas ulceribus tamquam igne adustis inducunt, sed præcipuè chalcîtis, utique si cocta est, flos æris, ærûgo, auripigmentum, misy, & id, quò magis coctum.

9°. Crustas verò has resolvit farina triticea cum rutâ vel porro, aut lenticula cui mellis aliquid adjectum est.

10°. Ad discutienda verò ea quæ in corporis parte aliquâ coiérunt, maximè prosunt, abrotolum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, sampsucus, Cyprius lapis, sertula campâna, serpillum, cupressus, cedrus, iris, viola purpurea, narcissus, rosa, crocum, prasium, juncus quadratus, nardum, cinnamômum, casia, ammoniacum, cera, resina, uva taminia, spuma argenti, styrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narcissi semen, bitûmen, sordes ex gymnasio, pirites lapis aut molaris, crudus vitellus, amaræ nuces, sulfur.

11°. Evocat & educit, ladanum, alûmen rotundum, ebenus, lini semen, omphacium, fel, chalcîtis, bdellium, resina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, stercus columbæ, pumex, farina lolii, grossi in aqua cocti, elaterium, lauri bacca, nitrum, sal.

12°. Levat id quod exasperatum est, spodium, ebenus, gummi, ovi album, lac, tragacanthum.

13°. Carnem alunt & ulcus implent, resina pinea, ochra Attice, mel, asteriace, cera, butyrum.

14°. Molliunt, æs combustum, terra Eretria, nitrum, papaveris lacrima, ammoniacum, bdellium, cera, sebum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campâna, narcissi & radix & semen, rosæ folia, coagulum, vitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, stimmi, pix, cochlea cocta, cicútæ semen, plumbi retrimentum, σκοριαν μολύβδου Græci vocant, panâces, cardamomum, galbanum, resina, uva taminia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulfur, butyrum, ruta.

15°. Cutem purgat mel, sed magis si est cæm-galla vel ervo, vel lenticula vel marrubio, vel iride vel ruta, vel nitro vel ærugine.

SECT. II. Expositis simplicibus facultatibus, dicendum est quemadmodum misceantur quæ ex his fiant. Miscentur autem variè, neque hujus rei ullus modus est, quum ex simplicibus alia demantur, alia adjiciantur, iisdemque servatis, ponderum ratio mutetur. Ita quum facultatum materia non ita multiplex sit, innumerabilia mixturarum genera sunt, quæ comprehendi si possent, tamen esset supervacuum. Nam & iidem effectus inter paucas compositiones sunt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile est. Itaque contentus his ero, quas accépi velut nobilissimas.

In hoc autem volumine eas explicabo, quæ vel desiderari in prioribus potuerunt, vel ad eas cura-

tiones pertinent quas protinus hic comprehendam, sic tamen ut quæ magis communia sunt, simul jungam. Si qua singulis vel etiam paucis accommodata sunt, in ipsorum locum differam.

1°. Sed & antea sciri volo, in uncia pondus denariorum septem esse. Unius deinde denarii pondus dividi a me in sex partes, id est sex uncias, ut idem in uncia denarii habeam, quod Græci habent in eo quem ὀβολὸν appellant. Id ad nostra pondera relatum, paullo plus dimidio scrupulo facit.

Malagmata verò atque emplastra, pastillique quos τροχίσκους Græci vocant, quum plurima eadem habeant, differunt eo quòd *malagmata* maximè ex floribus, eorumque etiam surculis; *emplastra pastillique* magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contùsa abundè mollescunt: nam super integram cutem injiciuntur: laboriosè verò conteruntur ea ex quibus emplastra pastillique fiunt, ne lædant vulnera cum imposita sunt.

2°. Inter emplastrum autem & pastillum hoc interest, quòd emplastrum utique liquati aliquid accipit; in pastillo tantùm arida medicamenta cum aliquo humore junguntur.

Tum emplastrum hoc modo fit. Arida medicamenta per se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acêtum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur. Ea verò quæ liquari possunt, ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquod

ex oleo prius coquitur : ubi facta sunt quæ separatim fieri debuérunt, in unum omnia miscentur.

At pastilli hæc ratio est. Arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino vel aceto, coguntur, & rursus coacta inarescunt : atque ubi utendum est, ejusdem generis humore diluuntur. Tum emplastrum imponitur, pastillus illinitur, aut alicui molliori ut cerato miscetur.

SECT. III. His cognitis, primum *malagmata* subjiciam, quæ ferè non sunt refrigerandi sed calefaciendi causâ reperta.

1°. Est autem quod refrigerare potest, ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri seminis, cicutæ, lacrimæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, ceræ elori, quod *πεπλωμένον* Græci vocant, selibram. Reliqua ferè calefaciunt.

Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ *ἐπισπαστικά* vocantur, pleraque certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

2°. Si materia extrahenda est, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abscessu, in supuratione quoquè mediocri, aptum est id quod habet resinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani, singulorum pondo... ceræ pondo... Aut in quæ hæc sunt : æruginis rasæ, turis, singulorum P. II. *. ammoniaci salis P. VI. *. squamæ æris, ceræ, singulorum P. VIII. *. resinæ aridæ P. XII. *. aceti cyathus. Idem præstat cumini farina cum struthio & melle P. II. *.

3°. Si jecur dolet, id in quo est balsami lacrimæ

P. xii. *. costi, cinnamómi, casia corticis, myrrhæ, croci, junci rotundi, balsami seminis, iridis Illyricæ, cardamómi, amómi, nardi, singulorum P. xvi. *. Quibus adjicitur nardinum unguentum, donec cerati crassitudo sit: & hujus quidem recentis usus est. Si verò servandum est, resina terebinthina P. xvi. *. ceræ P. x. *. ex vino leni contunduntur, & cum eo miscentur.

4°. At si lienis torquet, glandis quam *Εάλανον* Græci vocant cortex & nitrum paribus portionibus contunduntur, respergunturque aceto quam acerrimo. Ubi cerati crassitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur, & sic imponitur, supraque farina hordeacea injicitur: sed manere ibi non amplius sex horis debet, ne lienum absumat: satiusque est id bis aut ter fieri.

5°. Commune autem & jocineri, & lieni, & abscessibus, & strumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoque suppurantibus aut aliter dolentibus, etiam concoctioni ventris, Lysias composuit. ex hyssópi, panâcis, styracis, galbani, resina, singulorum P. ii. *. ammoniaci, bdellii, ceræ, sevi taurini, iridis aridæ P. iv. *. cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta: quæ contrita irino unguento temperantur.

6°. Ad laterum autem dolores compositio est Apollophânis, in qua sunt resina terebinthina, turis fuliginis, singulorum P. iv. *. bdellii, ammoniaci, iridis, sevi vitulini aut caprini a renibus, visci, singulorum P. iv. *. Hæc autem eadem omnem dolorem levant, dura emolliunt, mediocriter calefaciunt.

Ad idem latus Andréæ quoque malagma est, quod etiam resolvit, educit humorem, pus maturat; ubi id maturum est, cutem rumpit, ad cicatricem perducit: prodest impositum minutis majoribusque abscessibus, item articulis, ideoque & coxis & pedibus dolentibus: item si quid in corpore collisum est, reficit: præcordia quoque dura & inflata emollit, ossa extrahit, ad omnia denique valet quæ adjuvare calor potest. Id habet ceræ P. xi. *. visci, sycamini quam aliàs sycomororum vocant, lacrimæ, singulorum P. i. *. piperis & rotundi & longi, ammoniaci, thymiamatis, bdellii, iridis Illyricæ, cardamomi, amomi, xylobalsami, turis masculi, myrrhæ, resinæ aridæ, singulorum P. x. *. pyrethri, cocci Gnidii, spumæ nitri, salis ammoniaci, aristolochiæ Creticæ, radicis ex cucumere agresti, resinæ terebinthinæ liquidæ, singulorum P. xx. *. Quibus adjicitur unguenti irini, quantum satis est ad ea mollienda atque cogenda.

7°. Præcipuum verò est ad resolvenda quæ adstricta sunt, mollienda quæ dura sunt, digerenda quæ coeunt, id quod ad Polyarchum auctorem refertur. Habet junci quadrati, cardamomi, turis fuliginis, amomi, ceræ, resinæ liquidæ, paræ portiones.

Aliud ad eadem Nilæ: crocomagmatis quod quasi recrementum ejus est, P. iiii. *. ammoniaci, thymiamatis, ceræ, singulorum P. xxx. *. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum rosa liquatur, & tum omnia junguntur.

Propriè etiam dura mollit id quod Moschæ

esse dicitur. Habet galbani unciam, turis fuliginis P. *. z. ceræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ P. ii. *. aceti heminas tres.

8°. Fertur etiam ad digerenda quæ coeunt sub auctore Medo, quod habet ceræ P. *. iii. panacis P. *. semis, squamæ æris, aluminis rotundi, item scissilis, singulorum P. i. *. plumbi combusti P. i. *. & semis.

Ad eadem Panthêmus utebatur, calcis P. *. semis, sinâpis contriti, item feni Græci, aluminis, singulorum P. i. *. sevi bubuli P. ii. *. & semis.

9°. Ad strumam multa malagmata invenio. Credo autem, quo pejus id malum est, minusque faciliè discutitur, eo plura esse tentata quæ in personis variis variè responderunt.

Andréas auctor est ut hæc misceantur, urticæ seminis P. i. *. piperis rotundi, bdellii, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorum P. iv. *. resinæ liquidæ, ceræ, pyrèthri, piperis longi, lacticæ marinæ seminis, sulfuris ignem non experti, quod ἀπυρον vocatur, pares portiones.

Hoc autem Miconis est. Fæcis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinâpis, cardamomi, radicis cucumeris silvestris, singulorum P. iv. *. quæ ex leni vino contunduntur.

Expeditius ad idem fit quod habet visci, felini stercoris, resinæ, sulfuris ignem non experti pares portiones; & in quo est sulfuris P. i. *. lapidis quem pyrîten vocant, P. iii. *. cumîni acetabulum. Item in quo est lapidis ejusdem pars una,

sulfuris duæ partes, resinæ terebinthinæ partes tres.

10°. Arabis autem cujusdam est ad strumam & orientia tubercula quæ *φύματα* vocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, turis, resinæ liquidæ & aridæ, crocomagmatis, ceræ, singulorum P. i. *. lapidis ejus quem pyriten vocant, P. iv. *. quibus quidam adjiciunt sulfuris P. ii. *.

11°. Est etiam proficiens in struma, & in his tuberculis quæ difficiliter concoquuntur, & in his quæ carcinodæ vocantur, quod ex his constat: sulfuris P. ii. *. nitri P. iv. *. myrrhæ P. vi. *. fuliginis turis P. *. semis, salis ammoniaci P. *. iii. ceræ P. i. *.

12°. Protarchus autem ad parotidas, eaque tubercula quæ meliceriæ, id est, favi vel phymata nominantur, item mala ulcera, pumicis, resinæ pineæ liquidæ, turis fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum P. viii. *. cum ceræ P. ix. *. miscebat, hisque olei cyathum & dimidium adjiciebat.

13°. At adversus panum tum primùm orientem quod *φύθλον* Græci vocant, & omne tuberculum quod phyma nominatur, miscetur ochra quæ Attice nominatur, cum duabus partibus similæ, hisque dum contunduntur, subinde mel instillatur, donec magmatis crassitudo sit.

14°. Discutit etiam omne tuberculum quod phyma vocatur, id quod habet calcis, nitri spumæ, piperis rotundi, singulorum P. i. *. galbani P. ii. *. salis P. iv. *. quæ excipiuntur cerato ex rosa facto.

Supprimit quoque omne quod abscedit, id in quo est galbani, fabæ fressæ, singulorum P. i. *. myrrhæ, turis, ex radice capparidis corticis, singulorum P. iv. *. Satis quoque omnia abscedentia digerit murex combustus & bene contritus, aceto subinde adjecto.

15°. At si plus satis sanguis subit, rectè imponitur quod adversus phymata quoque potest. Constat ex his, bdellii, styracis, ammoniaci, galbani, resinæ & aridæ & liquidæ pineæ; item ex lentisci, turis, iridis, singulorum P. ii. *.

16°. Carcinodas verò & phymata commodè his leniuntur: Galbani, visci, ammoniaci, resinæ terebinthinæ in singulis P. i. *. sevi taurini P. *. semis, facis combustæ quàm maximâ portione, dum id siccius non faciat quàm esse malagma oportet.

17°. Quod si, facie contusâ, livor subcruentus est, hæc compositio nocte & die imposita tollit: Aristolochiæ, thapsiæ, singulorum P. ii. *. bdellii, styracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, resinæ aridæ, & ex lentisco liquidæ, turis masculi, iridis Illyricæ, ceræ, singulorum P. iv. *. Idem faba quoque imposita perficit.

18°. Sunt etiam quædam malagmata quæ ἀνασμοματικά Græci vocant, quoniam aperiendi vim habent: quale est quod ex his constat: piperis longi, spumæ nitri, singulorum P. ii. *. erysimi P. *. iv. quæ cum melle miscentur. Idoneæque etiam strumæ aperiendæ sunt ejus generis: vehementiusque ex his est id quod habet calcis P. iv. *. piperis grana sex, nitri, ceræ, singulorum P. x. *. mellis P. *. iii. olei heminam.

19°. Miconis quoque est quod resolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, sulfur, nitrum, pumicem, paribus portionibus, quibus tantum picis & ceræ adjicitur, ut fiat cerati castitudo.

20°. Ad ossa autem Aristogenis, fit ex his. Sulfuris P. I. *. resinæ terebinthinæ, nitri spumæ & ex scilla partis interioris, plumbi elóti, singulorum P. II. *. turis fuliginis P. VII. *. ficus aridæ quàm pinguisimæ, sevi tauríni, singulorum P. VII. *. ceræ P. XII. *. iridis Macedonicæ, P. VI. *. sesami fricti acetabulum; maximéque nervis & articulis malagma hoc convenit.

21°. Igitur Euthylei est & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad vesicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos quas ἀγκύλας Græci nominant, conveniens: quod habet fuliginis turis acetabulum, resinæ tantundem, galbani sine surculis sescunciam, ammoniaci, bdéllii, singulorum P. *. .... ceræ P. * semis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, singulorum P. XIV. *. resinæ liquidæ P. VI. *. ceræ P. XVI. *.

22°. Ad dolores articulorum Sosagoræ. Plumbi combusti, papaveris lacrimæ, corticis hyoscyami, styracis, peucedani, sevi, resinæ, ceræ pares portiones.

Chrysippi: resinæ liquidæ, sandarachæ, piperris, singulorum P. XII. *. quibus ceræ paullum adjicitur.

23°. Ctesiphontis: ceræ Creticæ, resinæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi, singulorum P. *. semis, olei cyathi tres. Sed id nitrum antè per friduum instillatâ aquâ teritur, & cum sextario

eius incoquitur, donec omnis humor consumatur. Prodest verò ea compositio etiam ad parotidas, phymata, strumam, omnemque coitum humoris emolliendum.

24°. Ad articulos, fici quoque aridæ, partem nepetæ mistam, vel uvam taminiam sine seminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

25°. Eadem podagræ præsidio sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, casia, chamæleontis, junci rotundi, singulorum P. v. *. sevi caprini ex irino liquati P. xx. *. iridis P. i. *. quæ in aceto quàm acerrimo jacere per xx. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresque omnes discutit.

26°. At Theoxenus ad pedum dolores, sevi a renibus partem tertiam, salis partes duas miscebat, hisque membranulam illitam imponebat, tum superinjiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

27°. At Numenius podagram cæterosque articulos induratos hoc molliebat: abrotoni, rosæ aridæ, papaveris lacrimæ, singulorum P. iii. *. resinæ terebinthinæ P. iv. *. turis, spumæ nitri, singulorum P. viii. *. iridis, aristolochiæ, singulorum P. xii. *. ceræ P. iii. *. quibus adjicitur cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi sextarius.

28°. Si quando autem in articulis callus incrêvit, Dexius docuit imponere calcis P. iv. *. cerussæ P. viii. *. resinæ pineæ P. xx. *. piperis grana P. xx. ceræ P. ii. *: quibus dum contunduntur, hemina vini lenis infillatur.

SECT. IV. Ex emplastris autem nulla majorem usum præstant, quàm quæ cruentis protinus vulneribus injiciuntur, ἔνασμα Græci vocant. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius quoque impetum minuunt; tum glutinant vulnera quæ id patiuntur, cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideòque ἀλιπαράτα a Græcis nominantur.

1°. Optimum ex his est quod *Barbarum* vocatur. Habet æruginis rasæ P. XII. *. spumæ argenti P. XX. *. aluminis, picis aridæ, resinæ pineæ aridæ, singulorum P. I. *. quibus adjiciuntur olei & aceti singulæ hemina.

Alterum ad idem, quod *Choacōn* vocant, habet spumæ argenti P. C. *. resinæ aridæ tantumdem: sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui ferè talis fit ex pice atque resinâ.

At ex bitumine nigerrimus, ex æruginè aut æris squama viridis, ex minio ruber, ex cerussa albus. Pauca admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mixturæ varietas novat.

Ergo id quoque nigrum est quod *Basilicon* nominatur. Habet panâcis P. I. *. galbani P. II. *. picis & resinæ, singulorum P. X. *. olei dimidium cyathum.

At quod perviride est, *smaragdinum* appellatur, in quo sunt resinæ pineæ P. III. *. ceræ P. I. *. æruginis P. *. semis, turis fuliginis P. II. *. olei tantumdem & aceti, quo fuligo & ærûgo in unum cogantur.

Est etiam coloris ferè rufi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet turis P. i. *. resinæ P. ii. *. squamæ æris P. iii. *. spumæ argenti P. xx *. ceræ P. c. *. olei hemînâ.

Præter ea est quod παρακολλητικόν a glutinando vocant. Constat ex his: Bituminis, aluminis sciffilis P. iv. *. spumæ argenti P. iv. *. & olei veteris hemînâ.

2°. Præterea sunt quædam generis ejusdem, quæ quia capitibus fractis maximè conveniunt, Cephalica a Græcis nominantur. Philotæ compositio habet terræ Eretriæ, chalcitidis, singulorum P. iv. *. myrrhæ, æris combusti singulorum P. x. *. ichthyocollæ P. vi. *. æruginis rasæ, aluminis rotundi, misyos crudi, aristolochiæ, singulorum P. viii. *. squamæ æris P. xx. *. turis masculi P. ii. *. ceræ P. i. *. rosæ & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur.

Alerum ad idem viride. Æris combusti, squamæ æris, myrrhæ, ichthyocollæ, singulorum P. vi. *. misyos crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum P. viii. *. ceræ P. vi. *. olei hemîna, aceti quod satis sit.

3°. Puri autem movendo non aliud melius quàm quod expeditissimum est: Τετραφάρμακον a Græcis nominatur. Habet pares portiones ceræ, picis, resinæ, sevi taurîni, si id non est, vitulîni.

Alterum ad idem (Εννεαφάρμακον nominatur) quod magis purgat. Constat ex novem rebus, cerâ, melle, sevo, resinâ, myrrhâ, rosâ, medullâ vel cervinâ vel vitulinâ vel bubulâ, hyssôpo, butyro.

Butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur.

4°. Sunt autem quædam emplastra, quibus utriusque rei facultas est, quæ nisi singula habenda sunt, meliora sunt; sed in copiâ rejicienda sunt, his potius adhibitis, quæ propriè id quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli caussâ duo proponam.

Est igitur ad vulnera *Attalum*, quod habet squamæ æris P. vi. *. turis fuliginis P. xv. *. ammoniaci tantumdem, resinæ terebinthinæ liquidæ P. xxv. *. sevi taurini tantumdem, aceti heminas tres, olei sextarium.

5°. At inter ea quæ fracto capiti accommodantur, habent quidam id quod ad auctorem Judæum refertur. Constat ex his: salis P. iv. *. squamæ æris rubri, æris combusti, singulorum P. xii. *. ammoniaci, thymiamatis, turis fuliginis, resinæ aridæ, singulorum P. vi. *. resinæ Colophoniacæ, ceræ, sevi vitulini curati, singulorum P. xx. *. additur aceti sesquicyathus, olei minus cyatho. *Τέτραπτευμένα* Græci appellant, quæ *curata* vocamus, quum ex sevo pura omnes membranulæ diligenter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento.

6°. Sunt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoque *ἐπιπρασικά* nominantur: quale est quod, quia lauri baccas habet, *δια δαφνιδων* appellatur. In eo est, resinæ terebinthinæ P. x. *. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum P. xx. *. olei paulum.

Quoties autem aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, ante quàm ex-

pendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

7°. Aliud eo nomine, quod puri quoque movern-
do est. Sevi vitulini, ammoniaci, thymiamatis,
picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, resinæ aridæ,
aristolochiæ, pyræthri, pares portiones.

8°. Præter hæc est Philocratis, quod habet salis
ammoniaci P. VII. *. aristolochiæ P. VIII. *. ceræ,
resinæ terebinthiæ, fuliginis turis, singulorum
P. XV. *. spumæ argenti P. XXXII. *. quibus ut
pus quoque moveant, iridis P. III. *. & galbani
P. VI. *, adjiciuntur.

9°. Optimum tamen ad extrahendum est id quod
a similitudine sordium *πυρρός* Græci appellant.
Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellii,
capitulorum Punici mali, aluminis & scissilis &
rotundi, misyos, chalcitidis, atramenti sutorii
cocti, panacis, salis ammoniaci, visci, singulo-
rum P. IV. *. aristolochiæ P. VIII. *. squamæ aris
P. XVI. *. resinæ terebinthiæ P. LXXV. *. ceræ, &
sevi vel taurini vel hircini singulorum P. C. *.

10°. Hecaræo quoque auctore, emplastrum gene-
ris ejusdem fit ex his: galbani P. II. *. fuliginis
turis P. IV. *. picis P. VI. *. ceræ & resinæ tere-
binthiæ, singulorum P. VIII. *. quibus paullum
irini unguenti miscetur.

11°. Valens quoque ad idem emplastrum viride
Alexandrinum est. Habet aluminis scissilis P. VIII. *.
salis ammoniaci P. *. VII. squamæ aris P. XVI. *.
myrrhæ, turis, singulorum P. XVII. *. ceræ
P. CL. *. resinæ Colophoniæ aut pineæ P. CXC. *.
olei heminam, aceti sextarium.

12°. Quædam autem sunt emplastra excedentia,

quæ *σπιλίνα* Græci vocant: quale est id quod habet resinæ terebinthinæ, fuliginis turis, singulorum P. *. II. squamæ æris P. I. *. Iadani P. II. *. aluminis tantundem, spumæ argenti P. IV. *.

13°. Exest etiam vehementer corpus, atque ossa quoque resolvit, & supercrescentem carnem coarctet id quod habet spumæ argenti, squamæ æris, uncias singulas, nitri ignem non experti, lapidis Asii, aristolochiæ P. sextantes; ceræ, resinæ terebinthinæ, turis, olei veteris, atramenti sutorii, salis ammoniaci P. semis, æruginis rasæ P. bessem, aceti scillitici hemînam, vini aminæi tantundem.

14°. Sunt etiam adversus morsus quædam accommodata, quale est Diogenis nigrum, quod habet bituminis, ceræ; resinæ pineæ aridæ, singulorum P. xx. *. spumæ argenti P. c. *. olei sextarium.

Aut in quo sunt squamæ æris P. IV. *. cerussæ & æruginis rasæ, singulorum P. VIII. *. ammoniaci P. XII. *. ceræ, resinæ pineæ, singulorum, P. XXV. *. spumæ argenti P. c. *. olei sextarium.

Aut in quo sunt squamæ æris P. XIV. *. galbani P. VI. *. cerussæ & æruginis rasæ, singulor. P. VIII. *. ammoniaci P. XII. ceræ, resinæ pineæ, singulorum P. LV. *. ex quibus spuma argenti concoquitur.

Rubrum quoque emplastrum quod *Ephesium* vocatur, huc aptum est. Habet resinæ terebinthinæ P. II. *. galbani P. IV. minii Sinopici P. VI. *. turis fuliginis P. VI. *. ceræ P. VIII. *. spumæ argenti P. XVI. *. olei veteris hemînam.

Item id quod ex his constat: squamæ æris, turis fuliginis, singulorum P. IV. *. galbani P. IV. *

salis ammoniaci P. *. XII. z. ceræ P. xxv. *. olei tribus hemínis. Hæc autem aliis quoque recentioribus vulneribus rectè imponuntur.

15°. Sunt etiam alba lenia, λεύκα Græci vocant, ferè non gravibus vulneribus accommodata, præcipuè que senilibus. Quale est quod habet cerussæ P. LII. *. sevi vitulîni curati, & ceræ, singulorum P. LVIII. *. olei heminas tres, ex quibus ea cerussa coquitur.

16°. Aliud quod habet cerussæ P. xx. *. ceræ P. LV. *. olei hemínam, aquæ sextarium. Quæ quoties adjiciuntur cerussæ vel spumæ argenti, scire licet illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio quæ suprâ posita est, ideò que *elephantina* nominatur.

17°. Lenia quoque quædam emplastra sunt, quæ λιπαράς ferè Græci nominant; ut id quod habet minii P. IV. *. spumæ argenti P. xxv. *. ceræ & adipis suillæ, singulor. P. xxxv. vitellos quattuor.

Alterâ compositio generis ejusdem: ceræ, resinæ terebinthinæ, singulorum P. v. *. cerussæ P. VIII. *. spumæ argenti, plumbi recrementi (σκαρίαν μολυβδῶν Græci vocant) singulorum P. x. cici ni olei, & myrtæi, singulorum hemína.

Tertia, quæ ad auctorem Archagathum referitur: misyos cocti, æris combusti, singulorum P. IV. *. cerussæ coctæ P. VIII. *. resinæ terebinthinæ P. x. *. spumæ argenti P. VI. *.

Etiam una generis ejusdem: spumæ argenti, ceræ, adipis suillæ, singulorum P. xxvii. *. vitelli cocti quattuor, rosæ hemína.

Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis

suillæ pars quarta, paullum ex plumbi recremento.

Aut spumæ argenti selibra, ex olei heminâ, & aquæ marinæ alterâ, cocta donec bullire desierit, cui paullum ceræ sit adjectum.

Aut pares porciones ceræ, sevi, stibii, spumæ argenti, cerussæ.

SECT. V. Pastilli quoque facultates diversas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda sanandaque apti: qualis est qui habet chalcitidis, misyos, spumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis scissilis modicè cocti, singulorum P. I. *. æris combusti, capitulorum mali Punici, singulorum P. III. *. Hunc oportet diluere aceto, ac sic, ubi vulnus glutinandum est, illinere. At si nervosus aut musculosus is locus est, commodius est ceratò miscère, sic ut illius octo partes, nona hujus sit.

2°. Alius ad idem: constat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorum P. I. *. æris combusti P. IV. *. spumæ argenti P. XI. *. olei sextario.

3°. Sed longè Polybi celeberrimus est: *σφαργις* autem nominatur: qui habet aluminis scissilis P. IV. *. atramenti sutorii P. II. *. myrrhæ P. V. *. aloës tantundem, capitulorum Punici mali, fellis taurini, singulorum P. VI. *: quæ contrita vino austéro excipiuntur.

4°. Ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscenis partibus, inflammationesque eorum: chrysocollæ P. I. *. atramenti sutorii, aluminis scissilis, singulorum P. II. *. halicacabi corticis P. IV. *. minii P. VI. *. spumæ argenti P. XII. *. cerussæ P. XVI. *. quæ ex aceto & coquantur, & ubi utendum est, diluuntur.

5°. Andronis verò est ad uvam inflammataam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia. Gallæ, atramenti sutorii, myrrhæ, singulorum P. i. *. aristolochiæ, aluminis scissilis, singulorum P. ii. *. capitulorum Punici mali P. xxv. *. ex passo coactorum, & (quum usus exigit) aceto vel vino dilutorum, prout valentius aut lenius vitium est id cui medendum est.

Propriè autem ad ani fissa, vel ora venarum fundentia sanguinem, vel cancerum: Æruginis P. ii. *. myrrhæ P. iv. gummi P. viii. *. turis, P. xii. *. sibi, lacrimæ papaveris, acaciæ, singulorum P. xvi. Quæ ex vino & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

7°. Expellere autem ex vesica cum urina calculum videtur hæc compositio: cassiæ, croci, myrrhæ, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radîcis, balsami, hyperici, pares portiones conteruntur, deinde vinum lene instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant P. i. *. hique singuli quotidie mane jejuno dantur.

SECT. VI. Hæc tria compositionum genera, id est, quæ in malagmatis, emplastris pastillisque sunt, maximum præcipuèque varium usum præstant. Sed alia quoque utilia sunt, ut ea quæ feminis subjiciuntur (*πρωσός* Græci vocant.) Eorum hæc proprietas est: (medicamenta composita molli lanâ excipiuntur, eaque lana in naturalibus conditur.)

1°. Ad sanguinem autem evocandum, caucis duabus adjicitur nitri P. i. *. aut alii semen conteritur: adjicitur myrrhæ paullulum, & unguento susino miscetur: aut cucumeris silvestris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

2°. Ad vulvam molliendam, ovi vitellus, & fenum Græcum, & rosa & crocum temperantur.

Aut elaterii P. III. *. salis tantumdem, uva taminia P. VI. *. melle excipiuntur.

Aut Boetho auctore, croci, resina terebinthina, singulorum P. IV. *. myrrha P. III. *. rosa P. I. *. sevi vitulini P. III. *. cera P. II. *. miscentur.

3°. Optima autem adversus inflammationes vulvæ Numenii compositio est, quæ habet croci P. III. *. cera P. I. *. butyri P. VIII. *. adipis anserini P. XII. *. vitellos coctos duos, rosæ minus cyatho.

4°. Si verò infans intus deceffit, quò faciliùs ejiciatur, malicorium ex aqua terendum, coque utendum est.

5°. Si concidere vitio locorum mulier solet, cochleæ cum testis suis comburendæ conterendæque; deinde his mel adjiciendum est.

Si non comprehendit, adeps leonina ex rosæ mollienda est.

SECT. VII. Quædam autem mixturæ medicamentorum sunt, quibus aridis neque coactis utimur, sic ut inspergamus, aut cum aliquo liquido mista illinamus.

1°. Quale est ad carnem supercrescentem exedendam, quod habet squamæ aris, fuliginis turis, singulorum P. I. *. æruginis P. II. *. Hæc autem eadem cum melle purgant ulcera; cum cera implent.

Misy quoque & galla, si paribus portionibus misceantur, corpus consumunt; eaque vel arida inspergere licet, vel excepta cadmiâ illinire.

2°. Putrem verò carnem continet, neque ultra

serpere patitur, & leniter exest mel vel cum len-
ticula, vel cum marrubio, vel cum olea foliis
antè ex vino decoctis. Item sertula Campana in
mulso cocta, deinde contrita, aut calx cum ce-
rato, aut amaræ nuces cum allio, sic ut hujus
pars tertia sit, paullumque his croci adjiciatur.

Aut quod habet spumæ argenti P. vi. *. cornu
bubuli combusti P. xii. *, olei myrtei & vini
cyathos ternos. Aut quod ex iis constat: Floris
Punici mali, atramenti sutorii, aloës, singulo-
rum P. ii. *, aluminis scissilis, turis, singulorum
P. iv. *. gallæ P. viii. *. aristolochiæ P. x. *.
Vehementius idem facit etiam adurendo auripi-
gmentum cum chalcitide, & aut nitro, aut calce,
aut charta combusta. Item salcum aceto. Vel ea com-
positio quæ habet chalcitidis, capitulorum Punici
mali, aloës, singulorum P. ii. *. aluminis scissilis,
turis, singulorum P. iv. *. gallæ P. viii. *. ari-
stolochiæ P. x. *. mellis quantum satis sit ad ea
cogenda.

Vel cantharidum, sulfuris, singulorum P. i. *.
lolii P. iiii. *. quibus adjicitur picis liquidæ quan-
tum satis est ad jungendum. Vel chalcitis quoque
cum resina & ruta mixta, aut cum eadem resinâ
diphryges, aut uva taminia cum pice liquida.
Idem verò possunt facies vini combustæ, & cal-
cis, & nitri pares portiones, vel aluminis scissilis
P. *. i. turis, sandarachæ, nitri, singulorum
P. *. i. gallæ P. viii. *. aristolochiæ P. x. *.
mellis quantum satis est.

3°. Est etiam Hieræ compositio, quæ habet myr-
thæ, chalcitidis, singulorum P. ii. *, aloës,

turis, aluminis scissilis, singulorum P. iv. aristolochiæ, gallæ immaturæ, singulorum P. viii. *. mali corii contriti P. xx. *.

4°. Est & Judæi, in qua sunt calcis partes duæ, nitri quàm ruberrimi pars tertia, quæ urinâ impuberis pueri coguntur, donec strigenti crassitudo sit. Sed subinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus est.

5°. At Iollas, chartæ combustæ, sandarachæ, singulorum P. i. *. calcis P. ii. auripigmenti tantundem miscebat.

6°. Si verò ex membranâ quæ super cerebrum est, profluit sanguis, vitellus combustus & contritus inspergi debet. Si ex alio loco sanguinis profluvium est, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. i. *. sandarachæ P. ii. *. marmoris cocti P. iv. *. inspergi debent. Eadem cancro quoque obsunt.

Ad inducendam cicatricem, squamæ æris, turis fuliginis, singulorum P. ii. *. calcis P. iv. *. Eadem increscentem quoque carnem coercent.

7°. Timæus autem ad ignem sacrum vel ad cancerum his utebatur: myrrhæ P. ii. *. turis, atramenti sutorii, singulorum P. iiii. *. sandarachæ, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. iv. *. gallæ P. vi. *. ceruffæ combustæ P. viii. Eadem vel arida inspersa, vel melle excepta, idem præstant.

8°. Sternutamenta verò vel albo veratro, vel struthio onjecto in nares excitantur, vel his mistis, pipervis, veratri albi, singulor. P. *. iiii. castorei pondo i. *. spumæ nitri P. ii. *. struthii P. iiii. *.

9°. Gargarizationes autem aut levandi caussâ

fiunt, aut reprimedi, aut evocandi. Levant lac, cremor vel prisanæ vel furfurum. Reprimit aqua in quâ vel lenticula, vel rosa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulæ decoctæ sunt. Evocant, sinapi, piper.

SECT. VIII. Antidota rarò, sed præcipuè interdum necessaria sunt, quia gravissimis casibus opitulantur. Ea rectè quidem dantur collisis corporibus vel per ictus, vel ubi ex alto decidèrunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maximè autem desideranda sunt adversus venèna, vel per morsus vel per cibos aut potiones nostris corporibus inserta.

Unum est quod habet lacrimæ papaveris P. *. z. acori malobathri P. v. *. iridis Illyricæ, gummi, singulorum P. ii. *. anisi P. xii. *. nardi Gallici, foliorum rosæ aridorum, cardamómi, singulorum P. iv. *. petroselini P. *. iii. z. trifolii P. v. *. casia nigra, silis, bdellii, balsami, seminis piperis albi, singulorum P. *. z. styracis P. *. v. z. myrrhæ, opopanax, nardi Syri, turis masculi, hypocistidis succi, singulorum P. vi. *. castorei P. vi. *. costi, piperis albi, galbani, resinæ terebinthinæ, croci, floris junci rotundi, singulorum P. *. vi. z. dulcis radice P. viii. *. z. quæ vel melle vel passo excipiuntur.

Alterum quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuisse, atque *Ambrosiam* nominasse, ex his constat: Costi, turis masculi, singulorum P. v. *. piperis albi P. *. z. floris junci rotundi P. ii. *. sinnamóni P. iii. *. casia nigra P. iv. *. croci Cilicii P. *. iv. z. myrrhæ quam *stacten* nomi-

nant P. v. *. nardi Indici P. *. v. z. Quæ singula contrita melle cocto excipiuntur: deinde ubi utendum est, id quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat in potione vini diluitur.

Nobilissimum autem est Michridatis quod quotidie sumendo Rex ille dicitur adversus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse. In quo hæc sunt, costi P. *. z. acori P. v. *. hyperici, cumini, sagapeni, acaciæ succi, iridis Illyricæ, cardamomi, singulorum P. ii. *. anisi P. iii. *. nardi Gallici, gentianæ radicis, aridorum rosæ foliorum, singulorum P. iv. *. papperis lacrimæ, petroselini, singulorum P. *. iv. z. casia, sileris, lolii, pipetis longi, singulorum P. vi. *. styracis P. *. v. z. castorei, turis, hypocistidis succi, myrrhæ, opopanacis, singulorum P. vi. *. malobathri folii P. vi. *. floris junci rotundi, resinæ terebinthinæ, galbani, dauci Cretici seminis, singulorum P. *. v. z. nardi, opobalsami, singulorum P. vi. z. thlaspis P. *. vi. radicis Ponticæ P. vii. *. croci, zinziberis, cinnamomi, singulorum P. *. viii. Hæc contrita melle excipiuntur, & adversus venenum, quod magnitudinem nucis Græcæ impleat, ex vino datur. In cæteris autem affectibus corporis prout modo eorum, vel quod Ægyptiæ fabæ, vel ervi quod magnitudinem impleat, satis est.

SECT. IX. Acopa quoque utilia nervis sunt.

1°. Quale est quod habet floris junci rotundi P. *. ii. z. z. costi, junci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum P. *. iv. z. myrrhæ, aris combusti, singulorum P. *. vii.

iridis Illyricæ, ceræ, singulorum P. iv. *. Alexandrini calami, junci rotundi, aspalathi, xylobalsami, singulorum P. xviii. *. sevi P. i. *. unguenti irini cyathum.

2°. Alterum quod *ἐλακιδίς* vocant, hoc modo fit. Ceræ P. *. z. olei tantundem, resinæ terebinthinæ ad nucis juglandis magnitudinem, simul incoquantur, deinde infusa in mortario teruntur, instillanturque subinde quàm optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti & rosæ terni cyathi.

3°. Εγγύσια autem Græci vocant liquida quæ illi nuntur. Quale est quod fit ad ulcera purganda & implenda, maximè inter nervos, partibus portionibus inter se mixtis, butyri, medullæ vitulinae, sevi vitulini, adipis anserinæ, ceræ, mellis, resinæ terebinthinæ, rosæ, olei cicini. Quæ separatim omnia liquantur, deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis verò emollit, si pro rosa cyprus infunditur.

4°. Ad sacrum ignem spumæ argenti P. vi. *. cornu bubuli combusti P. ii. *. conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id quod specialiter sil vocatur, & myrteum, donec utriusque terni cyathi conficiantur.

SECT. X. Catapotia quoque multa sunt, variisque de causis fiunt. Anodina vocant quæ somno dolorem levant: quibus uti, nisi nimia necessitas urget, aliènum est: sunt enim ex vehementibus medicamentis & stomacho alienis.

1°. Prodest tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lacrimæ, galbani, singulo-

rum P. 1. *. myrrhæ, castorei, piperis singulorum P. 11. *. Ex quibus quod ervi magnitudinem habet, satis est devorasse.

2°. Alterum, stomacho pejus, ad somnum valentius, ex his fit: mandragoræ P. *. z. apii seminis, item hyoscyami seminis, singulorum P. 1v. *. quæ ex vino teruntur. Unum autem ejusdem magnitudinis quæ supra posita est, abunde est sumpsisse.

3°. Sive autem capitis dolores, sive ulcera, sive lippitudo, sive dentes, sive spiritûs difficultas, sive intestînorum tormenta, sive inflammatio vulvæ est, sive coxa, sive jecur aut liênis, aut latus torquet, sive vitio locorum aliqua prolabitur & obmutescit, occurrit dolori per quiêtem ejus modi carapotium. Silis, acori, rutæ silvestris seminis, singulorum P. 11. *. castorei, cinnamómi, singulorum P. 11. *. papaveris lacrimæ, panacis, radîcis mandragoræ, malorum aridorum, junci rotundi floris, singulorum P. 11. *. piperis grana LVI. Hæc per se contrîta, rursus instillato subinde passò, simul omnia teruntur, donec crassitûdo sordium fiat. Ex eo paullum aut devoratur, aut aquâ diluitur & potui datur.

4°. Quinetiam silvestris papaveris quum jam ad excipiendam lacrimam matûrum est, manipulus in vas demittitur, & superinfunditur aqua quæ id contegat, atque ita coquitur. Ubi jam bene manipulus is coctus est, ibîdem expressus, projicitur; & cum eo humore passum pari mensurâ miscetur, infervetque donec crassitudinem sordium habeat. Quum refrîxit, catapotia ex eo fiunt ad nos

stræ fabæ magnitudinem, habentque usum multiplicem. Nam & seminum faciunt vel per se assumpta, vel ex aqua data, & aurium dolores levant, adjectis exiguo modo rutæ succo ac passo. Et tormina supprimunt ex vino liquata, & inflammationem vulvæ coërcent, mista cerato ex rosa facto, quum paulum his croci quoque accessit, & ex aquâ frontî inducâ pituitam in oculos decurrentem tenent.

5°. Item si vulva dolens somnum prohibet, croci P. II. *. anisi, myrrhæ, singulorum P. I. *. papaveris lacrimæ P. IV. *. cicuræ seminis P. VIII. *. miscentur, excipiunturque vino vetere, & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aqua diluitur. Id tamen in febre periculosè datur.

6°. Ad sanandum jecur nitri P. *. z. croci, myrrhæ, nardi Gallici, singulorum P. I. *. melle excipiuntur, daturque quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

7°. Ad lateris dolores finiendos, piperis, aristolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

8°. Ad thorâcis, nardi P. I. *. turis, casiæ, singulorum P. III. *. myrrhæ, cinnamómi, singulorum P. VI. *. croci P. VIII. *. resinæ terebinthinæ quadrans, mellis hemínæ tres.

9°. Ad tussim Atheniõnis: myrrhæ, piperis, singulorum P. I. *. castorei, papaveris lacrimæ, singulorum P. I. *. Quæ separatim contrusa postea junguntur, & ad magnitudinem fabæ nostræ bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10°. Si tussis somnum prohibet, ad utrumque Heraclidis Tarentini: croci P. I. *. cinnamómi, castorei, papaveris lacrimæ, singulorum P. I. *.

myrrhæ, piperis longi, costi, galbani, singulorum P. *. z.

11°. Quòd si purganda sunt ulcera in faucibus ruffientibus: panacis, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulorum P. v. *. galbani P. *. z. hyssópi P. *. z. conterenda sunt, hisque hemina mellis adjicienda, & quod digito excipi potest, devorandum est.

12°. Colice verò Cassii ex his constat: costi, anisi, castorei, singulorum P. iii. *. petroselinii P. iv. *. piperis & longi & rotundi, singulorum P. v. *. papaveris lacrimæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. vi. *. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari potest, & ex aqua calida sumi.

13°. Infantem verò mortuum aut secundas expellit aquæ potio, cui salis ammoniaci P. i. *. aut cui dictamni Cretici P. i. *. adjectum est.

14°. Ex partu laborantibus erysimum ex vino tepido jejunis dari debet.

15°. Vocem adjuvat turis P. i. *. in duobus cyathis vini datum.

16°. Adversus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ, galbani, papaveris lacrimæ, croci, costi, uncia singularæ, styracis, resinæ terebinthinæ pondo sextantes, mellis absinthii cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Ægyptiæ, & mane & cœnato dari debet.

SECT. XI. Arteriacæ verò hoc modo fit. Casia, iris, cinnamómi, nardi, myrrhæ, turis, singulorum P. i. *. croci P. i. *. piperis grana xxx. ex passu tribus sextariis decoquantur, donec mellis

crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, turis, singulorum P. 1. *. conjiciuntur in passu eodemmodum, eodemque modo decoquantur. Aut ejusdem passu hemina tres usque eò coquantur, donec extracta inde gutta indurescat, & adjicitur tritæ casia P. 1. *.

CAPUT SECUNDUM.

QUUM facultates medicamentorum proposuerim, genera in quibus noxa corpori est, proponam. Ea quinque sunt: quum quid extrinsecus læsit, ut in vulneribus: quum quid intra seipsum corruptum est, ut in cancro: quum quid innatum est, ut in vesica calculus: quum quid increvit, ut vena quæ intumescens in varicem convertitur: quum quid deest, ut quum curra pars aliqua est. Ex his alia sunt in quibus plus medicamenta, alia in quibus plus manus proficit. Ego dilatis his quæ præcipuè scalpellum & manum postulant, nunc de his dicam quæ maximè medicamentis egent. Dividam autem hanc quoque curandi partem sicut priorem: & antè dicam de his quæ in quamlibet partem corporis incidunt; tum de his quæ certas partes infestant.

SECT. I. Incipiam a vulneribus. In his autem ante omnia scire medicus debet, quæ insanabilia sint, quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis, primùm eum qui servari non potest, non attingere, nec subire speciem ejus, ut occisi, quem sors ipsius peremit: deinde ubi gravis metus sine certâ tamen

desperatione est, indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel sefellisse videatur.

Sed ut hæc prudenti viro conveniunt, sic rursus histrionis est parvam rem attollere, quò plus præstitisse videatur. Obligari quoque æquum est confessione promptæ rei, quò curiosius etiam circumspiciat, ne quod per se exiguum est malum, majus curantis negligentia fiat.

1°. Servari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui in spinâ medulla percussa est; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt; cuive circa fauces grandes venæ vel arteriæ præcisæ sunt.

2°. Vix autem ad sanitatem perveniunt, quibus ullâ parte aut pulmo, aut jecinoris crassum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut liënis, aut vulva, aut vesica, aut ullum intestinum, aut septum transversum vulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usque ad grandes intusque conditas venas in alis vel poplitibus mucro desedit. Periculosa etiam vulnera sunt ubicumque venæ majores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque evenit non in alis tantum atque poplitibus, sed etiam in his venis quæ ad anum testiculosque perveniunt. Præter hæc malum vulnus est quodcumque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel in articulis, vel inter digitos est: item quodcumque musculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit.

3°. Tutissimum omnium quod in carne est, & hæc quidem loco vel meliora vel pejora sunt. Modò verò periculum facit quodcumque magnum est.

SECT. II. Aliquid etiam in vulneris genere figuræque est. Nam pejus est quod etiam collisum, quàm quod tantum discissum est, adeò ut acturo quoque, quàm retuso telo vulnerari commodius sit. Pejus etiam vulnus est, ex quo aliquid excisum est, ex quoque caro aliâ parte abscissa est, aliâ dependet. Perilima, quæ plaga in orbem est, tutissima quæ lineâ modo recta est: quò deinde propius huic illive figuræ vulnus est, eo vel deterius, vel tolerabilius est.

Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & vitæ propositum, & anni tempus: quia facilius sanescit puer vel adolestens, quàm senior, valens quàm infirmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus, quàm si alterum ex his est: integri habitus quàm corrupti, exercitatus quàm iners, sobrius & temperans quàm vino venerique deditus.

OPPORTUNISSIMUM quidem curationi tempus verum est, aut certè neque fervens neque frigidum: siquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infestant; maximè tamen horum varietas, ideòque perniciosissimus autumnus est.

SECT. III. Sed pleraque ex vulneribus oculis subjecta sunt, quorumdam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstravimus, quum positus interiorum partium ostendimus. Verumtamen quia quædam vicina sunt, interestque vulnus in summâ parte sit, an penitiùs penetrave-

rit, necessarium est notas subijcere per quas quid intus ictum sit, scire possimus, & ex quibus vel spes vel desperatio oriatur.

Primò igitur, corde percusso, sanguis multus effertur, venæ languescunt, color pallidissimus, sudores tamquam in rorato corpore frigidi maligne odoris, oriuntur; **EXTREMISQUE** partibus frigidis, matûra mors sequitur.

2º. Pulmone verò icto, spirandi difficultas est, sanguis ex ore spumans, ex plagâ rubens, simulque etiam spiritûs cum sono fertur: in vulnus inclinari juvat, quidam sine ratione consurgunt. Multi si in ipsum vulnus inclinati sunt, loquuntur; si in aliam partem, obmutescunt.

3º. Jecinoris autem vulnerati notæ sunt, multus sub dextrâ parte præcordiorum profusus sanguis, ad spinam reducâ præcordia, in ventrem cubandi dulcêdo, punctiones doloresque usque ad jugulum junctumque ei latum scapularum os intenti: quibus non numquam etiam biliosus vomitus accêdit.

4º. Renibus verò percussis, dolor ad inguina testiculosque descendit, difficulter urîna redditur, eaque aut est cruenta, aut cruor fertur.

5º. At liene icto, sanguis niger a sinistra parte prorumpit, præcordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt, sitis ingens oritur, dolor ad jugulum, sicut jecinore vulnerato, venit.

6º. At quum vulva percussa est, dolor inguinibus & coxis & femoribus est: sanguinis pars per vulnus, pars per naturale descendit, vomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt, quæ-

dam mente labuntur, quædam sui compotes, nec-
vorum oculorumque dolore urgeri se confitentur,
morientesque tandem eadem, quæ corde vulne-
rato, patiuntur.

7°. Sin cerebrum membranave ejus vulnus ac-
cêpit, sanguis per nares, quibusdam etiam per
aures exit, ferèque BILIS vomitus insequitur:
quorundam sensus obtunduntur, appellatique
ignorant; quorundam trux vultus est, quorum-
dam oculi quasi resoluti huc atque illuc moven-
tur: ferèque tertio vel quinto die delirium accê-
dit: multorum etiam nervi distenduntur. Ante
mortem autem plerique fascias, quibus caput de-
ligatum est, lacerant, ac nudum vulnus frigora
obficiunt.

8°. Ubi stomachus autem percussus est, singul-
tus & bilis vomitus insequitur: si quid cibi vel
portionis assumptum est, id redditur citò. Venarum
motus elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per
quos extrémæ partes frigescent.

9°. Communes verò jejuni intestini & ventri-
culi vulnerati notæ sunt. Nam cibus & potio per
vulnus exeunt, præcordiâ indurescunt, non num-
quam bilis per os redditur. Intestino tantum sedes
inferior est: cætera intestina icæta vel sterces vel
odorem ejus exhibent.

10°. Medullâ verò quæ in spina est discissâ,
nervi resolvuntur aut distenduntur, sensus inter-
cidit, interposito tempore aliquo sine voluntate
inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam
sterces excernunt.

11°. At si septum transversum percussum est,

præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

12°. Vesicâ verò vulneratâ, dolent inguina, quod super pubem est, intenditur: pro urînâ sanguis, aut ex ipso vulnere urîna descendit, stomachus afficitur. Itaque aut bilem vomunt, aut singultiunt: frigus, & ex eo mors sequitur.

SECT. IV. His cognitis, etiam nunc quædam alia noscenda sunt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. *Sanguis* omnibus notus est: *sanies* est tenuior hoc, variè crassa, & glutinosa & colorata. *Pus* crassissimum, albidissimumque, glutinosius & sanguine & sanie. Exit autem sanguis ex vulnere recenti aut jam sanescente: sanies est inter utrumque tempus: pus ex ulcere jam ad sanitatem spectante.

Rursus & sanies, & pus quasdam species Græcis nominibus distinctas habent. Est enim quædam sanies, quæ vel ἰχάρ, vel μελίχηα nominatur: est pus quod ἐλαιώδες appellatur. Ἰχάρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit, maximèque ubi nervo læso inflammatio secuta est. Meliceria crassior est, glutinosior, subalbida mellique albo subsimilis. Fertur hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nervi circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca, maximè ex genibus. Ελαιώδες tenue, subalbidum, quasi unctum, colore atque pinguitudine, oleo albo non dissimile appâret in magnis ulceribus sanescentibus.

Malus autem est sanguis nimium aut tenuis aut crassus, colore vel lividus vel niger, aut

pituita mistus aut varius: optimus calidus, rubens, modicè crassus, non glutinosus. Itaque protinus ejus vulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itemque postea spes in his major est, ex quibus melioris generis quæque proveniunt.

Sanies igitur mala est, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & junctam ei cutem erodit. Melior est non multa, modicè crassa, subrubicunda aut subalbida.

Ichor autem peior est, multus, crassus, sublividus aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, mali odoris: tolerabilior est subalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet.

Meliceria autem mala est, multa & percrassa: melior quæ & tenuior & minus copiosa est.

Pus inter hæc optimum est: sed id quoque pejus est, multum, tenue, dilutum, magisque si ab initio tale est: itemque si colore sero simile, si pallidum, si lividum, si fæculentum est: præter hæc, si malè olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassius, quo albidius: itemque si leve est, si nihil olet, si æquale est, modo tamen convenire & magnitudini vulneris & tempori debet. Nam plus ex majore, plus nondum solutis inflammationibus naturaliter fertur.

Elæodes quoque pejus est, multum, & parum pingue: quo minus autem, quoque id ipsum pinguius, eo melius est.

SECT. V. Quibus exploratis, ubi aliquis ictus

est qui servari potest, protinus prospicienda duo sunt, ne sanguinis profusio, neve inflammatio interimat.

1°. Si profusionem timemus, quod ex sede vulneris & ex magnitudine ejus, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi potest, siccis linamentis vulnus implendum est, supraque imponenda spongia, ex aquâ frigidâ expressa, ac manu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit, sapius linamenta mutanda sunt: & si sicca parum valent, aceto madefacienda sunt. Id vehemens ad sanguinem supprimendum est: ideoque quidam id vulnere infundunt.

Sed alius rursus metus subest, ne, nimis valenter ibi retenta materia, magnam inflammationem postea moveat. Quæ res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob id ipsum inducentibus crustam, sit utendum; quamvis pleraque ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, iis potius quæ mitius idem efficiunt. Quod si illa quoque profluvio vincuntur, venæ quæ sanguinem fundunt apprehendendæ, circaque id quod ictum est, duobus locis deligandæ, intercidendæque sunt, ut & in se ipsæ coeant, & nihilo minus ora præclusa habeant. Ubi ne id quidem res patitur, possunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eò loco, quo neque nervus neque musculus est, ut puta in fronte, vel superiore capitis parte: commodissimum tamen est cucurbitulam admovêre a diversâ parte, ut illuc sanguinis cursus revocetur.

2°. Et adversus profusionem quidem in his auxilium est ; adversus inflammationem autem in ipso sanguinis cursu. Ea timeri potest , ubi læsum est vel os , vel nervus , vel cartilago , vel musculus : aut ubi parum sanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit , sanguinem maturè suppressere non oportebit , sed pati fluere , dum tutum erit , adeò ut , si parum fluxisse videbitur , miti quoque ex brachio debeat , utique si corpus juvenîle & robustum & exercitatum est , multoque magis si id vulnus ebrietas præcessit. Quod si musculus læsus videbitur , præcidendus erit : nam percussus mortiferus est , præcæsus sanitatem recipit.

SECT. VI. Sanguine autem vel suppresso , si nimius erumpit ; vel exhausto , si per se parum fluxit , longè optimum est , vulnus glutinari. Potest autem id quod vel in cute vel etiam in carne est , si nihil ei præterea mali accèdit. Potest caro aliâ parte dependens , aliâ inhærens , si tamen etiamnum integra est , & conjunctione corporis fovètur.

In his verò quæ glutinantur , duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte est , sui debet , maximèque si discissa auris ima est , vel imus nasus , vel frons , vel bucca , vel palpebra , vel labrum , vel circa guttur cutis , vel venter. Si verò in carne vulnus est , hiatque , neque in unum oræ facile attrahuntur , sutura quidem alièna est : imponendæ verò fibulæ sunt (ἀγκύρας Græci nominant) quæ eras , paullum tamen , contrahant , quo minùs lata postea cicatrix sit.

Ex

Ex his autem colligi potest, id quoque quod aliâ parte dependens aliâ inhærebit, si alienatum adhuc non est, suturam an fibulam postulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus vulnus purgatum est, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur: id enim & in pus vertitur, & inflammationem movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod supprimendi sanguinis causâ inditum est, inibi relinquendum est: nam id quoque inflamat.

Comprehendi verò suturâ vel fibulâ non cutem tantum, sed aliquid etiam ex carne, ubi suberit hæc, oportebit, quò valentius hæreat, neque cutem abrumpat. Utraque optima est ex aciâ molli non nimis tortâ, quò mitius corpori insidat: utraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda est. Si nimis rara est, non continet: si nimis crebra est, vehementer afficit; quia quò sæpius acus corpus transiit, quòque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur, magisque æstate. Neutra etiam vim ullam desiderat; sed eatenus utilis est, quatenus cutis ducentem quasi suâ sponte subsequitur: ferè tamen fibulæ latius vulnus esse patiuntur. Sutura oras jungit, quæ ne ipsæ quidem inter se contingere ex toto debent, ut si quid intus humoris concreverit, sit quâ emânet.

Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet, deinde omni vulnèri primò imponenda est spongia ex aceto expressa: si sustinere aliquis aceti vim non potest, vino utendum est. Levis plaga juvatur etiam, si ex aquâ frigidâ

expressa spongia imponitur. Sed ea quocumque modo imposita est, dum mader, prodest: itaque ut inarescat, non est committendum. Licet itaque sine peregrinis & conquisitis & compositis medicamentis vulnus curare: sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet quod sine sevo compositum sit ex his quæ cruentis vulneribus apta esse proposui: maximèque si caro est, Barbarum; si nervi vel cartilago vel aliquid ex eminentibus quales aures vel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoque viride nervis idoneum est; eminentibusque partibus ea quam Græci *ῥύπτουσαν* vocant.

Solet etiam, colliso corpore, exiguâ parte findi cutis. Quod ubi incidit, non aliènum est scalpello latiùs aperire, nisi muscoli nervique juxtà sint, quos incidi non expedit. Ubi satis diductum est, medicamentum imponendum est. At si id quod collisum est, quamvis parum diductum est, latiùs tamen aperiri propter nervos aut musculos non licet, adhibenda sunt ea quæ humorem leniter extrahant, præcipuèque ex his id quod *ῥυπτῶδες* vocari proposui.

Non aliènum est etiam, ubicumque vulnus grave est impositum, quo id juvetur, insuper circumdate lanam succidam ex aceto & oleo: vel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat; si nervosus aut musculosus, quod emolliat.

Fascia verò ad vulnus deligandum lintea aptissima est; eaque lata esse debet, ut semel injecta non vulnus tantum, sed paullum utrimque etiam oras ejus comprehendat. Si ab alterâ parte caro

magis recessit, ab ea melius attrahitur: si æquè ab utraque, transversè comprehendere oras debet; aut si id vulneris ratio non patitur, media primùm injicienda est, ut tum in utramque partem ducatur. Sic autem deliganda est, ut & contineat neque adstringat. Quod non continetur, elabitur: quod nimis adstrictum est, cancro periclitatur. Hieme sæpius fascia circumire debet, æstate quoties necesse est: tum extrêma pars ejus inferioribus acu assuenda est: nam nodus ulcus lædit, nisi tamen longè est.

Illo neminem decipi decet, ut propriam viscerum curationem requirat ab iis de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus, vel surtûrà, vel alio medicînæ genere est. In visceribus nihil movendum est, nisi, si quid ex jecinore, aut liêne, aut pulmone dumtaxat extrêmo dependeat, præcidatur. Alioquin vulnus interius ea victûs ratio eaque medicamenta sanabunt, quæ cuique visceri convenire superiore libro proposui.

SECT. VII. His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est, isque, si grâve vulnus est, abstinêre, quantum vires patiuntur, ante inflammationem a cibo debet; bibere, donec sitim finiat, aquam calidam; vel, si æstas est ac neque febris neque dolor est, etiam frigidam. Adcò tamen nihil perpetuum est, sed semper pro viribus corporis æstimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit, tenuem scilicet & exiguum, qui tantum sustineat: mulrique etiam ex profluvio sanguinis intermories, ante ullam curationem vino reficiendi sunt;

quod alioquin inimicissimum vulneri est.

SECT. VIII. NIMIS verò intumescere vulnus, periculosum: nihil intumescere, periculosissimum est: illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis: protinusque, si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet maturè vulnus sanum fore.

Ac ne febris quidem terrere debet, si in magno vulnere, dum inflammatio est, permanet. Illa perniciosa est, quæ vel levi vulnere supervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet, si NERVORUM rigor aut distentio quæ ex vulnere orta est, eam non finit.

Vomitibus quoque biliosus non voluntarius, vel protinus ut percussus est aliquis, vel dum inflammatio manet, malum signum est in his dumtaxat quorum vel nervi, vel etiam nervosi loci vulnerati sunt. Sponte tamen vomere non aliènum est, præcipuè his quibus in consuetudine fuit: sed neque protinus post cibum, neque jam inflammatione ortâ, neque quum in superioribus partibus plaga est.

SECT. IX. Biduo sic vulnere habito, tertio die aperiendum, detergendaque sanies spongiâ ex aquâ frigidâ est, eademque rursus injicienda sunt. Quinto tandem die quanta inflammatio futura sit, se ostendit. Quo die rursus detecto vulnere considerandus color est. Quod si lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger est, scire licet malum vulnus esse: idque quancumque animadversum est, terrere nos potest. Album aut rubicundum esse ulcus, commodissimum est: item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit. Bona signa

sunt, ubi hæc sine dolore tenuis & mollis est.

Sed si glutinatur vulnus, aut leviter intumuit, eadem sunt imponenda quæ primò fuerunt. Si gravis inflammatio est, neque glutinandi spes est ea quæ pus moveant, aquæ quoque calidæ necessarius usus est, ut & materiam digerat, & duritiã emolliat, & pus citet. Ea sic temperanda est ut & manu contingenti jucunda sit, & usque eò adhibenda donec aliquid ex tumore minuisse, caloremque ulceri magis naturalem reddidisse videatur. Post id fomentum, si latè plaga non patet, imponi protinus emplastrum debet: maximèque si grande vulnus est, tetracharmacum; si in articulis, digitis, locis cartilagineis, *πυρῳδες*, & si latiùs hiat idem, illud emplastrum liquari ex irino unguento oportet: eoque illita linamenta disponi per plagam, deinde emplastrum suprà dari, & super id succidam lanam, minùsque etiam, quàm primò, fasciæ adstringendæ sunt.

Propriè quædam in articulis visenda sunt, in quibus si præcisi nervi sunt qui continebant, debilitas ejus partis sequitur. Si id dubium est, & ex acuto telo plaga est, ea recta transversâ commodior est: si ex retuso & gravi est, nullum in figura discrimen est. At visendum est, pus supra articulum an infra nascatur. Si sub eo nascitur, albumque & crassum diu fertur, nervum præcisum esse credibile est: magisque, quo majores dolores inflammationesque, & quò maturiùs excitatæ sunt. Quamvis autem non abscissus nervus est, tamen si circà tumor durus diu permanet, necesse est & diuturnum ulcus esse, &, sano

quoque eo, tumorem permanere: futurumque est ut tardè membrum id vel extendatur vel contrahatur. Major tamen in extendendo mora est, ubi recurvato articulo curatio adhibita est, quam in recurvando eo quod rectum continuerimus.

Collocari quoque membrum quod ictum est ratione certà debet. Si glutinandum est, ut superius sit: si in eo inflammatio est, ut in neutram partem inclinatum sit: si jam pus profluit, ut devexum sit.

Optimum etiam medicamentum quies est: moveri & ambulare, nisi sanis, aliènum est. Minus tamen his est periculosum qui in capite vel brachiis, quàm qui in inferioribus partibus vulnerati sunt: minimèque ambulatio convenit, femine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus esse debet. Balneum quoque, dum parum vulnus purum est, inter res infestissimas est: nam id & humidum & sordidum reddit, ex quibus ad cancerum transitus esse consuevit. Lenis frictio rectè adhibetur, sed his partibus, quæ longius absunt a vulnere.

SECT. X. Inflammatione finitâ, vulnus purgandum est. Id optimè faciunt tincta in melle linamenta, suprâque idem, emplastrum vel eneapharmacum dandum est. Tum demum verò purum ulcus est, quum rubet, ac nimium neque siccum neque humidum est. At quodcumque sensu caret, quod non naturaliter sentit, quod nimium aut aridum aut humidum est; quod aut pallidum, aut albidum, aut lividum aut nigrum est, id purum non est.

Purgato vulnere, sequitur ut impleatur, jamque calida aqua eatenus necessaria est, ut sanies removeatur. Lanæ succidæ supervacuuus usus est: lota meliùs circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: itaque ea adhiberi non aliènum est; ut butyrum cum rosa, exigua mellis parte; aut cum eadem parte mellis, aut cum eadem rosa, tetrapharmacum, aut ex rosa linamenta: plus tamen proficit balneum rarum: cibi boni succi, vitatis omnibus acribus; sed jam plenioribus: nam & avis, & venatio, & suilla elixa dari potest: vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio est, aliènum est: itemque usque ad cicatricem, si nervi musculive vulnerati sunt, etiam si altè caro: at si plaga in summâ cute generis tutioris est, potest non perverus, modicè tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum est, quod in nervosis locis musculosisque necessarium est, cerato quoque super vulnus utendum est. At si caro supercrêvit, modicè reprimat siccum linamentum, vehementiùs squama æris. Si plus est, quod tolli opus est, adhibenda sunt etiamnum vehementiora, quæ corpus exedant. Cicatricem post omnia hæc commodè inducit lycium ex passò & lacte dilûrum, vel etiam per se impositum siccum linamentum.

SECT. XI. Hic ordo felïcis curationis est. Sed quædam tamen periculosa incidere consuerunt: iaterdum enim vetustas ulcus occupat, induciturque ei callus, & circum orâ crassæ livent; post quæ quicquid medicamentorum ingeritur, parum

proficit, quòd ferè negligentè curato ulcèri supervenit. Interdum vel ex nimia inflammatione, vel ob æstus immodicos, vel ob nimia frigora, vel quia nimis vulnus adstrictum est, vel quia corpus aut senile aut mali habitus est, cancer occupat. Id genus a Græcis diductum in species est; nostris vocabulis non est.

Omnis autem cancer non solum id corrumpit quod occupavit, sed etiam serpit, deinde aliis aliisque signis discernitur. Nam modò super inflammationem rubor ulcus ambit, isque cum dolore procedit: *ἔρυσιπέλας* Græci nominant: modò ulcus nigrum est, quia caro ejus corrupta est; idque vehementius etiam putrescendo intenditur. Ubi vulnus humidum est, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris est, carunculæque corruptæ, interdum etiam nervi ac membranæ resolvuntur, specillumque demissum descendit aut in latus, aut deorsum: eoque vitio non numquam os quoque afficitur. Modò oritur ea quam Græci *γάτραναν* appellant. Priores in qualibet parte corporis fiunt: hæc in prominentibus membris, id est inter ungues & alas vel inguina, ferèque in senibus, vel his quorum corpus mali habitus est.

Caro in ulcere vel nigra vel livida est; sed sicca & arida: proximaque cutis plerumque subnigris pustulis implètur; deinde ei proxima vel pallida vel livida, ferèque rugosa sine sensu est: ulterior in inflammatione est, omniaque ea simul serpunt; ulcus in locum pustulosum, pustulæ in eum qui pallet aut liver, pallor aut livor in id

quod inflammatum est, inflammatio in id quod integrum est, transit. Inter hæc deinde febri^s acûta oritur, ingensque sitis; quibusdam etiam delirium accedit: alii quamvis mentis suæ compotes sunt, balbutiando tamen vix sensus suos ore explicant: incipit affici stomachus: fit fœdi spiritus ipse odoris. Atque initium ejus quidem mali recipit curationem: ubi verò penitus insêdit, insanabile est, plurimique sub frigido sudore moriuntur.

1°. Ac pericula quidem vulnerum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello incidendum est, excidendæque ejus oræ, & quicquid super eas livet, æquè incidendum. Si varicula intus est, quæ his sanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, ubi sanguis emissus novatumque vulnus est, eadem curatio adhibenda quæ in recentibus vulneribus exposita est. Si scalpello aliquis uti nolit, potest sanare id emplastrum quod ex ladano fit, & quum ulcus sub eo exêsum est, id quo cicatrix inducitur.

2°. Id autem quod Erysipelas vocari dixi, non solum vulnere supervenire, sed sine hoc quoque oriri consuevit, atque interdum periculum majus affert, utique si circa cervices aut caput constitit. Oportet, si vires patiuntur, sanguinem mittere, deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximèque cerussam solani succo, aut Cimoliam cretam aquâ pluviali exceptam, aut ex eadem aquâ subactam farinam, cupresso adjectâ; aut si tenerius corpus est, lenticulam. Quicquid impostum est, betæ folio contegendum est, & super

lineteolum frigidâ aquâ madens imponendum.

Si per se refrigerantiâ parum proderunt, miscenda erunt hoc modo, sulfuris P. i. *. ceruffæ & croci, singulorum P. x. *. eaque cum vino conterenda sunt, & id his illinendum: aut si durior locus est, solani folia contrita suillæ adipi miscenda sunt, & illita linteolo superinjicienda.

At si nigrities est, neque dum serpit, imponenda sunt quæ carnem putrem lenius exedant, repurgatumque ulcus sic ut cætera nutriendum est. Si magis putre est, jamque procedit ac serpit, opus est vehementius erodentibus. Si ne hæc quidem evincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanum est, siccum est quum aduritur. Post ustionem putris ulceris superponenda sunt quæ crustas a vivo resolvant: eas *ἐσχάραις* Græci vocant. Ubi hæc exciderunt, purgandum ulcus maximè melle & resina est: sed aliis quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

3°. Gangrænam verò, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficillimum est, utriusque in corpore juvenili; & magis etiam si musculi integri sunt, si nervi vel læsi non sunt, vel leviter affecti sunt, neque ullus magnus articulus nudatus est, aut carnis in eo loco paulum est, ideòque non multum quod putresceret, fuit; consistitque eo loco vitium: quod maximè fieri in digito potest. In ejus modi casu primum est, si vires patiuntur, sanguinem mittere: deinde quicquid aridum est, & intentione quadam proximum

quemque locum malè habet, usque ad sanum corpus concidere.

Medicamenta vero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt, quæ pus movère consueverunt; ideòque ne aqua quidem calida. * * * Gravia quoque, quamvis reprimentia, alièna sunt: sed his quàm levissimis opus est, superque ea quæ inflammata sunt, utendum est refrigerantibus.

Si nihilo magis malum constitit, uti id quod est inter integrum ac vitiatum locum, debet: præcipuèque in hoc casu petendum, non a medicamentis solum, sed etiam a victus ratione præsidium est: neque enim id malum nisi corrupti vitiosique corporis est. Ergo primò, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum: deinde danda quæ per cibum potionemque alvum, ideòque etiam corpus, adstringant; sed ea levia. Postea si vitium constitit, imponi super vulnus eadem debent quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tum quoque plenioribus cibis uti licèbit ex media materia, sed tamen non nisi alvum corpusque siccantibus; aqua verò pluviali frigidâ. Balneum, nisi jam certa fiducia reddita sanitatis est, aliènum est; siquidem emollitum in eo ulcus citò rursus eodem malo afficitur. Solent verò nonnumquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilo minus serpere sub his cancer. Inter quæ miserum, sed unicum, auxilium est, ut cætera pars corpori tuta sit, membrum quod paullatim emoritur, abscindere.

Hæ gravissimorum ulcerum curationes sunt: sed ne illa quidem negligenda, ubi integrâ cute interior pars collisa est, aut ubi derasum attritum.

M vj

ve aliquid est, aut ubi surculus corpori infixus est, aut ubi tenue sed altum vulnus insedit.

In primo casu commodissimum est malicorium ex vino coquere, interioraque ejus partem conterere, & cerato miscere ex rosa facto, idque superponere: deinde ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene medicamentum qualis *ματῆρα* est. Deraso verò detritoque imponendum est emplastrum tetrapharmacum, minuendusque cibus, & vinum subtrahendum. Neque id quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit: siquidem ex ejusmodi casibus sæpe cancri fiunt. Quòd si levius id erit, & in parte exigua, contenti esse poterimus eodem leni medicamento.

5°. Surculum verò, si fieri potest, oportet vel manu vel etiam ferramento ejicere. Si vel præfractus est, vel altius descendit quàm ut ira velli possit, medicamento evocandus est. Optimè autem educit superimposita arundinis radix, si tenera est, protinus contrita; si jam durior, antè in mulso decocta: cui semper mel adjiciendum est, aut aristolochia cum eodem melle. Pessima ex surculis arundo est, quia aspera est: eademque offensa etiam in filicis hastula. Sed usu cognitum est, utramque adversus alteram medicamentum esse, si contrita ac superimposita est. Facit autem idem in omnibus surculis, quodcumque medicamentum extrahendi vim habet: idem altis tenuibusque vulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis, huic Hecatæi emplastrum maximè convenit.

6°. Ubi verò in quolibet vulnere ventum ad inducendum cicatricem est, quod perpurgatis jam

repletisque ulceribus necessarium est; primum ex aquâ frigidâ linamentum, dum caro alitur, deinde quum jam continenda est, siccum imponendum est, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maximè sano corpori similem accipit.

Idem radix silvestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterii P. i. *. spumæ argenti P. ii. *. unguenti pondo iv. *. Quæ excipiuntur resînâ terebinthinâ, donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus portionibus mista, ærugo, plumbum elôtum, eademquere sîna cocta; sive eo ungitur cicatrix, quod in facie fieri potest; sive id ut emplastrum imponitur, quod in aliis partibus commodius est.

At si vel excrevit cicatrix, vel concava est, stultum est decôrîs causâ rursus & dolorem & medicinam sustinere. Alioquin res utriusque succurri patitur: siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello potest. Si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compositiones hæ quæ corpus exedunt. Cute exulceratâ, super eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt, super concavam implentia, donec utrumque ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

SECT. XII. Dixi de his vulneribus quæ maximè per tela inferuntur, sequitur ut de his dicam quæ morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiæ, sæpe canis, non numquam ferorum animalium aut serpentium.

Hic lacuna est. . . . . .

Omnis autem feræ morsus habet quoddam virus & itaque si vehemens vulnus est, cucurbitula admodum vendenda est: si leuius, protinus emplastrum injiciendum, præcipuèque Diogenis. Si id non est, quolibet ex his quæ adversus morsus proposui: si ea non sunt, viride Alexandrinum: si ne id quidem est, quodlibet non pingue ex his quæ recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoque his, præcipuèque ei quod canis fecit, medicamentum est, si mansus vulnere imponitur, superque id duobus digitis verberatur; exsaniat enim: ac salsamentum quoque rectè super id vulnus deligatur.

1°. Utique autem si rabiosus canis fuit, cucurbitulâ virus ejus extrahendum est: deinde si locus neque nervosus neque musculosus est, vulnus id adurendum est: si uri non potest, sanguinem homini mitti non alienum est. Tum usto quidem vulnere superimponenda, quæ cæteris ustis, sunt: ei verò quod expertum ignem non est, ea medicamenta quæ vehementer exedunt. Post quæ nullo novo remedio, sed jam supraposito, ulcus erit implendum, & ad sanitatem perducendum.

Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt, ibique patiuntur desudare, dum vires corporis sinunt, ulcere adaperto, quò magis ex eo quoque virus distillet; deinde multo meracoque vino excipiunt, quod omnibus fere venenis contrarium est. Idque quum ita per triiduum factum est, tutus esse homo a periculo videtur.

Solet autem ex eo vulnere, ubi parum occur-

sum est, aquæ timor nasci: *ὕδρφοβία* Græci appellant: miserrimum genus morbi, in quo simul æger & siti & aquæ metu cruciatur: quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen remedium est, nec opinantem in piscinam non antè ei provisam projicere. Et si natandi scientiam non habet, modò mersum bibere pari, modò attollere: si habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aquâ satiatur: sic enim simul & sitis & aquæ metus tollitur.

Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aquâ frigidâ vexatum nervorum distentio absumat. Id ne incidat, a piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autem præcipuum id quod primo loco posui: ubi id non est, aliud, si nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum est; & si amaritudine offenditur, mel adjiciendum est: at si jam is morbus occurrat, per catapotia sumi potest.

2°. Serpentium quoque morsus non nimum distantem curationem desiderant, quamvis in eâ multum antiqui variarunt, ut in singula generâ anguium singula medendi genera præciperent, aliisque alia maximè: sed in omnibus eadem proficiunt.

Igitur in primis supra vulnus id membrum deligandum est, non tamen nimum vehementer, ne torpeat: dein venenum extrahendum est. Id cucurbitula optimè facit. Neque aliènum est, antè scalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiatâ jam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est, quod tamen vix incidere potest, tum quodlibet

simile vas, quod idem possit: si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui vulnus exsugat.

Neque hercules scientiam præcipuam habent hi qui Psylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam venatoria venena quibus Galli præcipue utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tuto estur, ictus ejus occidit; & si, stupenti ei, quod per quædam medicamenta circulatores faciunt, in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ejus saliva noxa est. Ergo quisquis exemplum Psylli securus, id vulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud quoque ne interimat, ante debet attendere, ne quod in gingivis palatove, aliave parte oris, ulcus habeat. Post hæc is homo loco calido collocandus est, sic ut id quod percussum erit, in inferiorem partem inclinetur.

Si neque qui exsugat, neque cucurbitula est, sorbere oportet jus anserinum, vel ovillum, vel vitulinum, & vomere. Vivum autem gallinæcum pullum per medium dividere, & protinus calidum super vulnus imponere, sic ut pars interior corpori jungatur. Facit id etiam hædus agnave discissus, & calida ejus caro statim super vulnus imposita: emplastra quoque quæ supra comprehensa sunt: aptissimumque est vel Ephesium, vel id quod ei subjectum est.

Præsens quoque in aliquo antidoto præsidium est: sin id non est, necessarium est exsorbere portionem meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo est, ne humorem intus coire

patiatur : nam maxima pars venenorum frigore interimitt. Omnia etiam urīnam moventia , quia materiam extenuant , utilia sunt.

Hæc adversus omnes icūs communia sunt. Usus tamen ipse docuit eum quem aspis percussit , acētum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cujusdam pueri , qui quum ab hac icūs esset , & partim ob ipsum vulnus , partim ob immodicos ætus siti premeretur , ac locis siccis alium humorem non reperiret , acētum quod forte secum habebat , ebibit , & liberatus est : credo , quoniam id , quamvis refrigerandi vim habet , tamen habet etiam dissipandi : quò fit ut terra respersa eo spumet. Eadem ergo vi veri simile est , spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discutiri , & sic dari sanitatem.

In quibusdam etiam aliis serpentibus certa quædam auxilia satis nota sunt : nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum vino bibunt : quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt ; quidam , super prunam eo imposito , vulnus suffumigant , undique veste circumdatâ , ne is fumus dilabatur ; tum carbonem ejus super vulnus deligant. Bibere etiam oportet herbæ solaris quam *ἡλιοτρόπιον* Græci vocant , semen , vel certè folia ex vino. Super vulnus verò etiam furfures ex aceto , vel ruta silvatica rectè imponitur , vel cum melle sal roslus. Cognovi tamen medicos , qui ab scorpione icūs nihil aliud quàm ex brachio sanguinem miserunt.

Hæc ad scorpionis : ad aranci autem icūm ,

allium cum rutâ rectè miscètur, ex oleoque contritum superimponitur.

At si cerastes, aut dipsas, aut hæmorrhoids percussit, asphodeli, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum in duas poriones dividendum est, sic ut ei rutæ paullum adjiciatur. Trifolium quoque, & mentastrum, & cum acéto panaces æquè proficiunt. Costum quoque & casia & cinamômum rectè per potionem assumentur.

Adversus chersydri verò ictum panaces, aut laser quod sit scrupulorum P. ii. *. vel porri succus cum hemina vini sumendus est, & edenda multa satureiâ. Imponendum autem super vulnus stercus caprinum ex acéto coctum, aut ex eodem ordeacea farina, aut ruta vel nepeta cum sale contrita, melle adjecto. Quod in eo quoque vulnere quod cerastes fecit, æquè valet.

Ubi verò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu redditur, sæpe homo demittendus in solium est, dandusque ei myrrhæ & uvæ taminæ par modus ex passi heminâ, vel radiculæ semen aut lolii radix ex vino, & super vulnus furfures ex acéto cocti, imperandumque ut is conquiescat.

Verùm hæc genera serpentium & peregrina, & aliquanto magis pestifera sunt, maximè quæ æstuosis locis gignuntur; Italia frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quòd minùs terribiles angues edunt. Adversus quos satis proficit herba betonica, vel Cantabrica, vel centaurion, vel agrimonia, vel trixâgo, vel peronata, vel marinæ pastinacæ; singulæ binæve

tritæ, & cum vino potui datæ, & super vulnus impositæ. Illud ignorari non oportet, omnis serpentis ictum & jejuni & jejûno magis nocere: ideoque perniciosissimi sunt cum incubant; utilissimumque est, ubi ex anguibus metus est, non antè progredi quàm quis aliquid assumsit.

SECT. XIII. Non tam facile his opitulari est, qui venenum vel in cibo, vel in potione sumsérunt. Primùm, quia non protinus sentiunt, ut ab angue icti; ita nec succurrere quidem statim sibi possunt: deinde, quia noxa non a cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen, ubi primùm sensit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere: deinde, ubi præcordia exhaust, bibere antidotum; si id non est, vel merum vinum.

1°. Sunt tamen quædam remedia propria adversus quædam venena, maximèque leviora. Nam si cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contûsa, vel galbanum, vino adjecto, dari, vel lac per se debet.

2°. Si cicutam; vinum merum calidum cum ruta quàm plurimum ingerendum est; deinde is vomere cogendus: posteaque laser ex vinoandum: isque, si febre vacat, in calidum balneum mittendus; si non vacat, unguendus ex calefacientibus est.

3°. Si hyoscyamum; fervens mulsum bibendum est, aut quodlibet lac, maximè tamen asininum.

4°. Si cerussam; jus malvæ, vel juglandes ex vino contritæ maximè prosunt.

5°. Si sanguisuga epôta est, acêtum cum lacte

bibendum est : si lac intus coërit , aut passum aut coagululum , aut cum aceto laser.

6°. Si fungos inutiles quis affumsit , radícula aut epota , aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi verò hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus , & cocturæ genere idonei fieri. Nam sive ex oleo inferbuerunt , sive piri surculus cum his inferbuit , omni noxâ vacant.

7°. Adustis quoque locis extrinsecus vis inferitur : itaque sequi videtur ut de his dicam. Hæc autem optimè curantur foliis aut lilii , aut linguæ caninæ , aut betæ in veteri vino oleoque decoctis : quorum quodlibet protinus impositum ad sanitatem perducit.

Sed dividi quoque curatio potest in ea quæ mediocriter exedentia reprimentiaque , primò & pustulas prohibeant , & summam pelliculam exasperent : deinde in ea quæ lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulæ cum melle farîna , vel myrrha cum vino , vel creta Cimolia cum turis cortice contrita , & aqua coacta , atque ubi usûs necessitas incidit , aceto dilûta. Ex insequentibus quælibet lipara : sed idonea maximè est , quæ vel plumbi recrementum , vel vitellos habet.

Est etiam illa adustorum curatio , dum inflammatio est , impositam habere cum melle lenticulam : ubi ea declinavit , hordei farînam cum ruta vel porro , vel marrubio , donec crustæ cadant : tum eryum cum melle , aut irim , aut resinam terebinthinam , donec ulcus purum sit : novissimè siccum linamentum.

SECT. XIV. Ab his quæ extrinsecus incidunt ,

ad ea veniendum est quæ interius, corruptâ aliquâ corporum parte, nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus: ejus hæ notæ sunt.

1°. Rubor est, superque eum non nimium pustulæ eminent, maximè nigræ, interdum sublividæ aut pallidæ. In his sanies esse videtur, infra color niger est: ipsum corpus aridum & durius quàm naturaliter oportet: circâque quasi crusta est, eaque inflammatione cingitur: neque in eo loco levare cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget, non numquam horror aut febris oritur, aut utrumque. Id quoque vitium subteractis quasi quibusdam radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius: supra quoque procedens inalbescit, dein lividum fit, circumque exiguæ pustulæ oriuntur: & si circa stomachum faucesve incidit, subito spiritum sæpe elidit.

Nihil melius est quàm protinus adurere: neque id grave est; nam non sentit, quoniam ea caro mortua est: finisque adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde ulcus, sicut cætera adusta, curandum est: sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undique a viva carne diducta, quæ trahit secum quicquid corruptum erat; purusque jam sinus curari potest implentibus.

At si in summâ cute vitium est, possunt succurrere quædam vel excedentia tantum, vel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumque verò medicamentum impositum est, si satis proficiet, protinus a viva corruptam partem resolvat: certa que esse fiducia potest, fore

ut undique vitiosa caro excidat, qua hujusce rei medicamen exest. Si id non fit, medicamentumque malo vincitur, utique ad ustionem properandum est. Sed in ejus modi casu abstinendum est. Cibo ac vino est: aquam liberaliter bibere expedit. Magisque ea servanda sunt, si febricula quoque accessit.

2º. Non idem periculum *καρκίνομα* affert, nisi imprudentiã curantis exagitatum est. Id vitium fit maximè in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas feminarum: & in jecore aut splene hoc nascitur.

Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur; isque immobilis, inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quasi recurvantur; hæque pallent aut livent; non numquam etiam in quibusdam delitescunt: tactusque is locus aliis dolorem affert, in aliis eum non habet. Et non numquam sine ulcere durior aut mollior est quàm esse naturaliter debet: non numquam iisdem omnibus ulcus accêdit. Interdum nullam habet proprietatem, interdum simile his est quæ vocant Græci *κοιθυλάματα*, aspredine quâdam & magnitudine suâ: color ejus ruber est, aut lenticula similis.

Neque tutò secatur: nam protinus aut resolutio nervorum, aut dissentio insequitur. Sæpe homo ictus obmutescit, atque ejus anima deficit: quibusdam etiam si id ipsum pressum est, quæ circa sunt, intenduntur & intumescunt. Namque pessimum id genus est, ferèque primùm id fit quod *κακοήθης* a Græcis nominatur: deinde ex eo

id *καρκίνωμα* quod sine ulcere est : deinde ulcus ,
ex eo thymium.

Tolli nihil nisi *κακώθες* potest : reliqua curatio-
nibus irritantur : & quo major vis adhibita est ,
eo magis. Quidam. usi sunt medicamentis aduren-
tibus , quidam ferro adusserunt , quidam scal-
pello exciderunt : neque ulli umquam medicina
proluit ; sed adusta protinus concitata sunt , &
increverunt donec occiderent. Excisa , etiam post
inductam cicatricem , tamen revertentur , &
causam mortis attulerunt : dum interim pleri-
que nullam vim adhibendo , quâ tollere id malum
tentent , sed imponendo tantum lenia medica-
menta , quæ quasi blandiantur , quo minus ad
ultimam senectutem perveniant , non prohibentur.

Discernere autem cacoëthes quod curationem
recipit , a carcinomate quod non recipit , nemo
scire potest , nisi tempore & experimento. Ergo
ubi primum id vitium notatum est , imponi de-
bent medicamenta adurentia. Si levatur malum ,
minuunturque ejus indicia , procedere curatio po-
test & ad scalpellum , & ad ustionem. Si pro-
tinus irritatum est , scire licet jam carcinoma esse ;
removendaque sunt omnia acria , omnia vehe-
mentia. Sed si sine ulcere is locus durus est ,
imponi ficum quam pinguisimam , aut rhyodes
emplastrum satis est. Si ulcus æquale est , cera-
tum ex rosa injiciendum est , adjiciendusque ei
pulvis ex contritâ testâ , in qua faber ferrarius
tingere candens ferrum solitus est. Sed si id ni-
mium supercrevit , tentanda squama æris est (quæ
lenissima ex adurentibus est) eatenus , ne quid emi-

nere patiatur; sed ita, si nihil exacerbavit: sit
minus, eodem cerato contenti esse debemus.

3°. Est etiam ulcus quod *βηρίαιρα* Græci vo-
cant. Id & per se nascitur, & interdum ulceri
ex aliâ causâ factio supervenit. Color est vel li-
vidus vel niger; odor foedus; multus & mucosus
similis humor. Id ipsum ulcus neque tactum ne-
que medicamentum sentit: prurigne tantum mo-
vetur. At circa dolor est & inflammatio: inter-
dum etiam febris oritur, non numquam ex ulcere
sanguis erumpit: atque id quoque malum serpit.
Quæ omnia sæpe intenduntur; fitque ex his ulcus
quod *ἔρπητα ἐσθιόμενον* Græci vocant; quia celeri-
ter serpendo penetrandoque usque ossa, corpus vo-
rat. Id ulcus inæquale est, cæno simile, inestque
multus humor glutinosus, odor intolerabilis;
majorque quàm pro modo ulceris inflammatio.
Utrumque, sicut omnis cancer, fit maximè in seni-
bus, vel his quorum corpora mali habitus sunt.

Curatio utriusque eadem est; sed in majore malo
major vis necessaria. Ac primùm a victus ratione
ordendum est, ut quiescat in lectulo, ut pri-
mis diebus a cibo abstineat, aquam quàm pluri-
mam assumat: alvus quoque ei ducatur: dein
post inflammationem cibum boni succi capiat,
vitatis omnibus actibus; potionis quantum voler,
sic ut interdum quidem aquâ contentus sit, in
cæna etiam vini austeri aliquid bibat. Non æque
tamen fame in his quos herpes urgebit, atque in
his qui therioma adhuc habebunt, utendum erit.
Et victus quidem talis necessarius est.

Super ulcus verò inspergenda est arida aloë,
cænanthe,

œnanthe; ea si parum proficiet, chalcitis: ac si quis nervus exêsâ carne nudatus est, contegendus antè linteolo est, ne sub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiamnum remediis opus est, ad eas compositiones veniendum est, quæ vehementius adurunt. Quicquid autem inspergitur averso specillo infundi debet. Superdanda cum melle sunt vel linamenta, vel oleæ folia ex vino decocta, vel marrubium; eaque linteolo contegenda in aquâ frigidâ madefacto, dein bene expresso: circâque, quâ tumor ex inflammatione est, imponenda quæ reprimant cataplasmata.

Si sub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, diligenter nervis, si qui apparent, antè contactis. Adustum vel medicamentis vel ferro corpus, primùm purgandum, deinde implendum esse, apparere cuilibet ex prioribus potest.

4°. Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. Ejus duæ species sunt: alterum genus est subrubicundum, aut mistum rubore atque pallore, exasperatumque per pustulas continuas, quarum nulla alterâ major est, sed plurimæ per exiguæ. In his semper ferè pus, & sæpe rubor cum calore est, serpitque id nonnumquam sanescente eo quod primùm viciatum est, nonnumquam etiam exulcerato, ubi ruptis pustulis ulcus continuatur, humorque exit qui esse inter saniem & pus videri potest. Fit maximè in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuèque in plantis. Alterum autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, sublividum, inæqualiter tamen, mediumque sanescit.

extremis procedentibus, ac sæpe id quod jam sanum videbatur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis quæ vitium receptura est, tumidior & durior est, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo ferè corpora seniores tentantur, aut quæ mali habitûs sunt, sed in cruribus maximè.

Omnis autem sacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ serpunt, sic propè difficillimè tollitur. Medicamentum ejus fortissimum est febris quæ uno die humorem noxium absumat. Pus quo crassius & albidius est, eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum cædi, quo plus puris exeat, & id quo ibi corruptum corpus est, extrahat: sed tamen si febricula accessit, abstinentiâ, lætulo, alvi ductione opus est. In omni verò sacro igni neque lenibus & glutinosis cibus, neque salsis & acribus utendum est; sed his quæ inter utrumque sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hædus, aves, exceptoque apro omnis ferè venatio. Si non est febricula, & gestatio utilis est, & ambulatio, & vinum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis esse quàm cibus debet.

Ipsa autem ulcèra si mediocriter serpunt, aquâ calidâ, si vehementiùs, vino calido fovenda sunt; deinde acu pustulæ, quæcumque sunt, aperienda; tum imponenda ea quæ putrem carnem exedant. Ubi inflammatio sublata ulcusque purgatum est, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala coctonea in vino cocta atque cooprta: potest empla-

strum vel Hieræ, vel tetracharmacum, cui quinta pars turis adjecta sit: potest nigra edera ex vino austero cocta: ac, si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere quod in summâ cute esse proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

5°. Chironium autem ulcus appellatur, quod & magnum est, & habet oras duras, callosas, xumentes. Exit sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in ejus humore est: nulla inflammatio, dolor modicus est: nihil serpit, idèoque nullum periculum affert: sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renovatur. Fit maximè in pedibus & cruribus.

Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat. Quale ejus rei causâ fit ex his: squamæ æris, plumbi eloti combusti, singulorum P. VI. *. cadmiæ, ceræ, singulorum P. VIII. *. rosæ quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

6°. Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maximè in pueris, & præcipuè pedibus digitisque eorum, non numquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est: interdum pustulæ oriuntur, deinde exulceratio: dolor autem modicus. Prurigo major est: non numquam humor exit, sed non multus, qui referre vel pus vel saniem videtur.

In primis multâ calidâ aquâ fovendum est, in qua rapa decocta, aut si ea non sunt, aliquæ verbénæ ex reprimentibus. Si nondum adaptum

ulcus, æs, quàm maximè calidum quis pati potest, admovendum est. Si jam exulceratio est, imponi debet alumen, æquâ portione cum ture contritum, cum vino adjecto, aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si summa detracta pellicula est, hinc quoque melius lenia medicamenta reficiunt.

7°. Struma quoque est tumor, in quo subter concretæ quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur: quæ vel præcipuè fatigare medicos solent; quoniam & febres movent, nec unquam faciliè maturescunt; & sive ferro sive medicamentis curantur, plerumque iterum juxta cicatrices ipsas resurgunt, multoque post medicamento est opus: quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maximè in cervicè, sed etiam in alijs & inguinibus, & in lateribus: in mammis quoque feminarum se reperisse Chirurgus Megeus auctor est.

Propter hæc & album veratrum rectè datur, atque etiam sæpius, donec ea digerantur: & medicamenta ea imponuntur quæ humorem vel educant vel dissipent, quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoque quidam utuntur quæ exedunt, crustaque eum locum adstringunt; tunc verò ut ulcus curant. Quæcumque autem ratio curandi est, corpus, puro ulcere, exercendum atque alendum est, donec ad cicatricem perveniat. Quæ quum medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum, quem struma malè habet, eum, si anguem edit, liberari.

8°. Furunculus verò est tuberculum acutum cum

Inflammatione & dolore, maximèque ubi jam in pus vertitur. Qui ubi adaperatus est & exit, subter apparet pars carnis in pus versa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem ventriculū quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur; maturescit enim per se, atque erumpit: sed dolor efficit, ut potior medicīna sit, quæ maturiūs liberet.

Proprium ejus medicamentum galbanum est: sed & alia quoque quæ suprā comprehensa sunt. Si cætera desunt, imponi debet primū non pingue emplastrum, ut id reprimat; deinde si non represit, quodlibet puri movendo accommodatum: si ne id quidem est, vel resīna, vel fermentum. Expresso pure, nulla ultrā curatio necessaria est.

9°. Phyma verò nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem rarò explet, numquam excēdit; phyma autem latius patere consuevit: sed inflammatio dolorque sub eo minores sunt.

Ubi divulgatum est, pus eodem momento apparet: ventriculus, quod in furunculo, non invenitur; verū omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in juvenibus rariūs oritur, & difficilius curatur. Ubi ætas induravit, ne nascitur quidem. Quibus verò medicamentis discuteretur, suprā propositum est.

10°. Phygethlon autem est tumor non altus, sed latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentioque vehemens est, & major quàm pro

magnitudine tumoris; interdum etiam febricula: idque tardè maturescit, neque magnopere in pus convertitur. Fit maximè aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus: *Panem*, ad similitudinem figuræ, nostri vocant: atque id ipsum quo medicamento tollerètur, suprà demonstravi.

11°. Sed quum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen trahit, latiùs vitium ad suppurationem spectans: idque ferè fit aut post febres, aut post dolores partis alicujus, maximèque eos qui ventrem infestant; sæpiusque oculis expositum est: siquidem latiùs aliquid intumescit ad similitudinem ejus quod *phyma* vocari proposui, rubetque cum calore, & paullò post etiam cum duritia; magisque nocenter adolescit, & sitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest, maximèque ubi altiùs pus movetur; sed cum siti vigiliæque sentiuntur intus aliquæ punctiones: & quod de subito durius non est, melius est: & quamvis non rubet, colôris tamen aliter mutati est. Quæ signa, jam pure orientè, nascuntur: tumor ruborque multo ante incipiunt.

Sed si locus is mollis est, avertendus materia aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia & aliàs & paullò antè in erysipelate proposui. Si jam durior est, ad ea veniendum est quæ digerant & resolvant; qualis est ficus arida contûsa; aut sæx mista cum cerato quod ex adipe suilla coactum sit, aut cucumeris radix cui ex farina duæ partes adjectæ sint, antè ex mulso decoctæ. Licet etiam miscere

æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum, pondusque adjicere myrrhæ dimidio minus quam in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiunt, quæ suprâ explicui.

Quod per hæc discussum non est, necesse est maturescat: idque quò celerius fiat, imponenda est farina hordeacea, ex aqua cocta, cui & olerum aliquid rectè miscetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abscessibus, quorum nomina proprietatesque suprâ reddidi, rectè fiunt: eademque omnium curatio, tantùm modo distat. Crudum est autem, in quo major quasi venarum motus est, & gravitas, & ardor, & distentio, & dolor, & rubor, & durities: & si major abscessus est, horror aut etiam febricula permanet, penitiusque condita suppuratio est.

Si pro his quæ alibi cutis ostendit, punctiones sunt; ubi ista se remiserunt, jamque is locus prurit, & aut sublividus aut subalbidus est, matura suppuratio est; eaque ubi vel per ipsa medicamenta, vel etiam ferro aperta est, pus debet emitti. Tum si qua in alis vel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si una plaga exigua est, si mediocris suppuratio fuit, si non altè penetravit, si febris non est, si valet corpus, æquè linamenta supervacua sunt. In reliquis, parcè tamen, nec nisi magna plaga est, imponi debent. Commodè verò vel super linamenta, vel sine his imponitur lenticula ex melle, aut malieorium ex vino coctum: quæ & per se & mista idonea sunt.

Si qua circa duriora sunt, ad ea mollienda, vel malva contrita, vel fœni linive semen ex passo coctum superdandum est. Quicquid deinde impositum est, non adstringi, sed modicè deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cetera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conveniuntque vulneribus, exposita sunt.

12°. Non numquam autem ex ejus modi abscessibus, & ex aliis ulcerum generibus fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto, angusto, calloso. Fit in omni ferè parte corporis, habetque quædam in singulis locis propria. Priùs de communibus dicam.

Genera igitur fistularum plura sunt: siquidem aliæ breves sunt, aliæ altius penerrant, aliæ rectæ intus feruntur, aliæ multoque plures transversæ: aliæ simplices sunt, aliæ duplices triplicesve ab uno ore intus orsæ; quæ tres fiunt, aut etiam in plures sinus dividuntur; aliæ rectæ, aliæ flexæ & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt, aliæ ad ossa aut cartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum subest, ad interiora perveniunt: aliæ deinde facilè, aliæ cum difficultate curantur; atque etiam quædam insanabiles reperiuntur.

Expedita curatio est in fistula simplici recenti intra carnem, adjuvatque ipsum corpus, si juvenîle, si firmum est: inimica contraria his sunt; itemque si fistula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel musculos læsit; si articulum occupavit, si vel ad vesicam, vel ad pulmonem, vel ad

vulvam, vel ad grandes venas arteriasve, vel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem, penetravit. Ad intestina quoque eam tendere semper periculosum, sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si corpus vel ægrum, vel senile, vel mali habitus est.

Ante omnia demitti specillum in fistulam convenit, ut quò tendat & quàm altè perveniat, scire possimus; simul etiam protinus humida, an siccior sit; quod extracto specillo patet: si verò os in vicino est, id quod disci potest, si jam necne eò fistula penetrarit, & quatenus nocuerit. Nam si molle est, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc vitium est: si magis id renititur, ad os ventum est. Ibi deinde si elabitur specillum, nondum caries est: si non elabitur, sed æquali innititur, caries quidem, verùm adhuc levis est. Si inæquale quoque & asperum subest, vehementius os exesum est: at cartilago ubi subhæsit, ipsa sedes docet; perventumque esse ad eam ex renisus patet.

Sed ex his quidem colliguntur fistularum sedes, spatia, noxæ: simplices verò hæ sint, an in plures partes diducantur, cognosci potest ex modo puris; cuius si plus fertur quàm quod simplici spatio convenit, plures sinus esse manifestum est: quumque ferè juxtà sint caro, & nervus, & aliqua nervosa, quales ferè tunicæ membranæque sunt; genus quoque puris docebit, num plures sinus intus diversa corporis genera perrosierint. Si quidem ex carne, pus leve, album, copiosius fertur: at ex nervoso loco, coloris quidem ejusdem,

sed tenuius & minus : ex nervo pingue & oleo non dissimile. Denique etiam corporis inclinatio docet num in plures partes fistulæ penetrarint ; quia sæpe quum quis aliter decubuit , aliterque membrum collocavit , pus ferri quod jam desierat , incipit ; testaturque non solum alium sinum esse ex quo descendat , sed etiam in aliam corporis partem eum tendere.

Sed si in carne , & recens , & simplex est , ac neque rugosâ neque cavâ sede , neque in articulo , sed in eo membro quod per se immobile , non nisi cum toto corpore movetur , satis proficiet emplastrum quod recentibus vulneribus imponitur , dum habeat vel salem , vel alumen , vel squamam æris , vel æruginem , vel ex metallicis aliquid : exque eo collyrium fieri debet alterâ parte tenuius , alterâ paullo plenius : idque eâ parte quâ tenuius est , antecedente dimitti oportet in fistulam , donec sanguis purus se ostendat. Quæ in omnibus fistularum collyriis perpetua sunt. Idem emplastrum in linteolo superimponendum , supraque injicienda spongia , in acêtum antè demissa : solvique quinto die satis est ; genusque victus adhibendum est , quo carnem ali docui.

At si longius a præcordiis fistula est , ex intervallo jejûnum radículas edisse , deinde vomere , necessarium est.

Vetustate callosa fit fistula. Callus autem neminem fallit , quia durus est , & aut albus , aut pallidus. Sed tum validioribus medicamentis opus est : quale est , quod habet papaveris lacrimæ P. i. *. gummi P. iiii. *. Cadmiæ P. iv. *. atra-

amenti sutorii P. viii. *. ex quibus aquâ coactis collyrium fit. Aut in quo sunt gallæ P. i. *. æruginis, sandarachæ, aluminis Ægyptii, singulorum P. i. *. atramenti sutorii combusti P. ii. *. Aut quod constat ex chalcitide & saxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus quàm in singulis prioribus est, adjicitur, eaque melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis, æruginis rasæ P. ii. *. contere, deinde ammoniaci, thymiamatis P. ii. *. aceto liquare, coque infuso æruginem cogere: idque ex primis medicamenti est.

Sed ut hæc maximi effectus sunt, sic ubi ista non adsunt, facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamenti erodere: satisque est vel papyrum intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adstrictum eò illinere. Scilla quoque cocta & mista cum calce callum exest.

Si quando verò longior, sed transversa fistula est, demisso specillo contra principium hujus, incidi commodissimum est; & collyrium utrimque quod volueris, demitti.

At si duplicem esse fistulam, aut multiplicem existimamus, sic tamen ut brevis intraque carnem sit, collyrio uti non debemus, quod unam curet, reliquas omittat; sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conjicienda sunt,isque ori fistulæ aptandus, inspirandumque ut ea medicamenta intus compellantur: aut eadem ex vino liquanda, vel, si sordidior fistula est, ex mulso; si callosior, ex aceto, sunt: atque intus infundendum, quicquid inditum est. Superpo-

N vj

nenda sunt quæ refrigerent & reprimant : nam ferè quæ circa fistulam sunt , habent aliquid inflammationis. Neque aliènum est ubi quis resolverit , antè quàm rursus alia medicamenta conji-
ciat , per oricularium clystèrem fistulam eluere : si plus puris fertur , vino ; si callus durior est , acèto : si jam purgatur , mulso vel aquâ in qua ervum coctum sit , sic ut huic quoque mellis paul-
lum adjiciatur.

Ferè verò fit , ut ea tunica quæ inter foramen & integram carnem est , victa medicamentis tota exeat , infrâque ulcus purum sit : quod ubi con-
tingit , imponenda glutinantia sunt , præcipuèque sponsia melle cocto illita.

Neque ignoro multis placuisse , linamentum , in modum collyrii compositum , tinctum melle implendi caussâ demitti : sed celerius id glutinatur quàm implètur : neque verendum est , ne purum corpus puro corpori junctum non coëat , adjectis quoque medicamentis ad id efficacibus ; quum sæpe exulceratio digitorum , nisi magnâ curâ prospeximus , sanescendo in unum eos jungat.

13°. Est etiam ulceris genus , quod a favi similitudine *μελικηρία* a Græcis nominatur , idque duas species habet.

Alterum genus est subalbidum furunculo simile , sed majus & cum dolore majore. Quod ubi maturescit , habet foramina per quæ fertur humor glutinosus & purulentus ; nec tamen ad justam maturitatem pervenit. Si divisum est , multo plus intus corrupti quàm in furunculo appâret , altiusque descendit. Rarè fit nisi in capillis.

Alterum est minus, super corpus eminent, durum, latum, subviride, subpallidum, magis exulceratum: siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, subpallidus, crassitudinem mellis aut visci referens, interdum olei. Si inciditur, viridis intrâ caro appâret: dolor autem & inflammatio ingens est, adeò ut acutam quoque febrem movêre consuerit.

Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est, rectè imponitur & ficus arida, & lini semen in mulso coctum, & emplastra ac malagmata materiam educentia, aut quæ propriè huc pertinentia suprâ posui.

Super alterum, & ea medicamenta, & farîna ex mulso cocta, sic uti ei dimidium resinæ terebinchinæ misceatur, & ficus in mulso decocta, cui paullum hyssôpi contriti sit adjectum, & uvæ taminæ pars quarta fico adjecta. Quod si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt, totum ulcus usque ad sanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato, super plagam medicamenta danda sunt, primùm quæ pus citent, deinde quæ purgent, tum quæ impleant.

14°. Sunt quædam verò verrucis similia, quorum diversa nomina ut vitia sunt. *Ακροχορδόν* Græci vocant, ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paullo asperius, coloris ejusdem, intrâ tenue, ad cutem latius: idque modicum est, quia rarò fabæ magnitudinem excêdit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur, sed ferè plura, maximèque in pueris; eaque nonnumquam su-

bitò desinunt, nonnumquam mediocrem inflammationem excitant: sunt quæ etiam in pus convertuntur.

At Thymion nominatur, quod super corpus quasi verrucula eminent, ad cutem tenue, supra latius, subdûrum, & in summo perasperum. Id quâ summum, colorem floris thymi repræsentat, unde ei nomen est; ibique facillè finditur, & cruentatur: non numquam aliquantum sanguinis fundit; ferèque citra magnitudinem fabæ Aegyptiæ est, rarò majus, interdum perexiguum: modò autem unum, modò plura nascuntur, vel in talis, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscenis sunt, maximèque ubi sanguinem fundunt.

Myrmecia autem vocantur humiliora thymio durioraque, quæ radices altiùs exigunt, majoremque dolorem movent: infra lata, super autem tenuia, minus sanguinis mittunt: magnitudine vix umquam lupini modum excédunt. Nascuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum.

Clavus autem non numquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maximè nascitur; præcipuè tamen ex contuso, quamvis interdum aliter: doloremque etiam, si non aliàs, tamen ingredienti movet.

Ex his Acrochordon sive thymium sæpe etiam per se finiuntur; & quo minora sunt, eo magis. Myrmecia & clavi sine curatione vix umquam desinunt. Acrochordon si excisa est, nullam radiculam relinquit; ideòque ne renascitur quidem.

Thymio clavoque excisis, subrotunda radícula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaque relicta idem rursus exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhaerent, ideòque ne excidi quidem sine exulceratione magnâ possunt. Clavum subinde radere commodissimum est: nam sine ulla vi sic emollescit; ac, si sanguinis quoque aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circumpungat, deinde imponat resinam, cui miscuerit pulveris paullum quem ex lapide molarî contrito fecit. Cætera verò genera medicamentis adurenda sunt: aliisque id quod ex face vini, myrmeciis id quod ex alumine & sandaracha fit, aptissimum. Sed ea quæ circa sunt, foliis contegi debent, ne ipsa quoque exulcerentur: deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aquâ cocta.

15°. At PUSTULÆ maximè vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt: nam modò circa totum corpus partemve asperitudo quædam fit, similis his pustulis quæ ex urtica vel ex sudore nascuntur: ἐξανθήματα Græci vocant; eaque modò rubent, modò colorem cutis non excedunt. Non numquam plures similes varis oriuntur, non numquam majores pustulæ lividæ, aut pallidæ, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutato; subestque his humor. Ubi eæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro appâret, φλυκταινὰ ἐλκώδεις Græcè nominantur. Fîunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis.

Φλυξάκιον autem paullo durior pustula est, subalbida, acuta, ex quâ ipsâ quod exprimitur,

humidum est. Ex pustulis verò non numquam etiam ulcuscula sunt aut aridiora, aut humidiora: & modò tantùm cum prurigine, modò etiam cum inflammatione aut dolore; exitque aut pus, aut sanies, aut utrumque: maximèque id evenit in ætate puerili, rarò in medio corpore, sæpe in eminentibus partibus.

Pessima pustula est, quæ ἐπιφυκτίς vocatur: ea colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba esse consuêvit. Circa hanc autem vehemens inflammatio est; & cum adaperita est, reperitur intus exulceratio mucosa, colore humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus est, neque enim ea fabâ major est. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus, & ferè noctu: unde nomen quoque a Græcis ei Επιφυκτίς impostum est.

In omni verò pustularum curatione primum est multum ambulare atque exerceri; si quid ista prohibet, gestari. Secundum est cibum minuere, abstinere ab omnibus acris & extenuantibus: eadem quoque nutritices facere oportet, si lactens puer ita affectus est. Præter hæc is qui jam robustus est, si pustulæ minutæ sunt, desudare in balneo debet, simulque super eas nitrum inspergere, oleoque vinum miscere, & sic ungi; tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si majus pustularum genus occupavit, imponenda lenticula est, detractâque summâ pelliculâ ad medicamenta lenia transeundum. Epinyctis post lenticulam rectè herbâ quoque sanguinali vel viridî coriandro curatur.

Ulcera ex pustulis facta tollit spuma argenti.

cum semine feni Græci mista, sic ut his in vicem rosa atque intubi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo ei fiat. Propriè ad eas pustulas quæ infantes malè habent, lapidis quem pyrîten Græci vocant P. viii. *. cum quinquaginta amaribus nucibus miscètur; adjiciunturque olei cyathi tres: sed priùs ungi ex cerussa pustulæ debent, tum hoc illini.

16°. Scabies verò est asperitudo rubicundior, ex qua pustulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam siccores. Exit ex quibusdam sanies, fitque ex his continuata exulceratio pruriens, serpitque in quibusdam citò. Atque in aliis quidem ex toto desinit, in aliis verò certo tempore anni revertitur. Quo asperior est, quòque prurit magis, eò difficiliùs tollitur: itaque eam quæ talis est, ἀγρία, id est feram, Græci appellant.

In hac quoque victûs ratio eadem quæ supra, necessaria est: medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est, quod fit ex spodii, croci, æruginis, singulorum P. i. *. piperis albi, omphacii, singulorum P. i. *. Cadmiæ P. viii. *. At ubi jam exulceratio est, id quod fit ex sulfuris P. i. *. ceræ P. iv. *. picis liquidæ hemînâ, olei sextariis duobus: quæ simul incoquantur, dum crassitudo mellis fiat.

Est etiam quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet hoc farinæ lupinorum sextarium, nitri cyathos quattuor, picis liquidæ hemînâ, resinæ humidæ selibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque, lycium, ærûgo, myrrha, cinis, æquis portionibus rectè miscentur, & ex passo coquantur:

idque omnem pituitam ubique sustinet. At si nihil aliud est, amurca ad tertiam partem decocta, vel sulfur pici liquidæ mistum, sicut in pecoribus propositum, hominibus quoque scabie laborantibus opitulatur.

17°. Impetiginis verò species sunt quatuor. Minimè mala est quæ similitudine scabiem repræsentat: nam & rubet, & durior est, & exulcerata est, & rodit. Distat autem ab eâ, quia magis exulcerata est, & varis similes pustulas habet; videnturque esse in ea quasi bullulæ quædam, ex quibus interposito tempore quasi squamulæ resolvuntur: certioribusque hæc temporibus revertitur.

Alterum genus pejus est, simile papulæ ferè, sed asperius rubicundiusque. Figuras varias habet: squamulæ ex summâ cute decidunt, rosio major est: celerius & latius procedit, certioribusque etiam non numquam quàm prior temporibus & fit, & desinit: RUBRICA cognominatur.

Tertia etiamnum deterior est; nam & crassior est & durior, & magis tumet: in summâ cute finditur, & vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra: procedit & latè & tardè: nec minus serpit in temporibus quibus aut oritur aut desinit; neque ex toto tollitur: NIGRÆ cognomen est.

Quartum genus est quod curationem omnino non recipit, distans colore: nam subalbidum est, & recenti cicatrici simile: squamulas quasdam habet pallidas, quasdam subalidas, quasdam lentikulæ similes, quibus dentis, non numquam profluit sanguis. Alioqui verò humor ejus albidus est, cutis dura atque fissa est; proceditque latius.

Hæc verò omnia genera maximè oriuntur in pedibus & manibus; atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud valentius est quàm quod ad scabiem quoque pertinere sub auctore Protarcho retuli. Serapion autem nitri P. 11. *. sulfuris P. 1v. excipiebat resinâ copiosâ, eoque utebatur.

18°. Papularum quoque duo genera sunt. Alterum est in quo per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet, leviterque roditur: medium habet pauxillo lævius; tardè serpic: idque vitium maximè rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est quam *αγρία*, id est, feram Græci appellant: in qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur exulceraturque, ac vehementius & roditur & rubet; & interdum etiam pilos remittit. Quæ minùs rotunda est, difficiliùs sanescit: nisi sublata est, in impetiginem vertitur: sed lævis papula, etiam si jejunâ salivâ quotidie defricatur, sanescit. Major commodissimè murali herbâ tollitur, si sub ea detrîta est.

Ut verò ad composita medicamenta veniamus, idem illud Protarchi tanto valentius in his est, quanto minus in his vitii est: alterum ad idem Myronis, nitri rubri, turis, singulorum P. 1. *. cantharidum purgatarum P. 11. *. sulfuris ignem non experti tantumdem, resinæ terebinthinæ liquidæ P. xx. *. farinæ lolii sextarios tres, gith cyathos tres, picis crudæ sextarium unum.

19°. Vitiligo quoque quamvis per se nullum periculum affert, tamen & feeda est, & ex malo

corporis habitu fit. Ejus tres species sunt. Α^{λφ} vocatur, ubi color albus est, ferè subasper, & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur. Interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. Μέλα: colore ab hoc differt, quia niger est, & umbræ similis: cætera eadem sunt. Λευκή habet quiddam simile alphi, sed magis albida est, & altius descendit, in eaque albi pili sunt & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & Melas, in quibusdam, variis temporibus & oriuntur & desinunt: Leuce quem occupavit, non facilè dimittit.

Priora curationem non difficillimam recipiunt; ultimum vix unquam sanescit: ac si quid ei vitio demtum est, tamen non ex toto sanus color redditur. Utrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facilè colligitur: incidi enim cutis debet, aut acu pungi. Si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest: itaque ab hoc quidem abstinendum est.

Super id verò quod curationem recipit, impo-
nenda lenticula mista cum sulfure & ture, sic ut ea contrita ex aceto sit.

Aliud ad idem, quod ad Irenæum auctorem referitur. Alcyonium, nitrum, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto aceto. His in sole vitiligo perungitur; deinde non ita multo post, ne nimis erodatur, eluitur.

Propriè quidam, Micone auctore, eos quos Alphos vocari dixi, hoc medicamento perun-

gunt : sulfuris P. II. *. nitri P. IV. *. myrrhæ aridæ contritæ acetabulum miscent , deinde in balneo super vitiliginem inspergunt farinam ex faba ; tum hæc inducunt.

Hi verò quos Melanas vocari dixi , curantur , quum simul contrita sunt alcyonium , tus , hordeum , faba ; eaque sine oleo in balneo ante sudorem insperguntur , tum genus id vitiliginis defricatur.

